

2000/3

Paksi Tükör

AZ EMLÉKMŰ FELIRATAI

A MAGYAR ÁLLAMISÁG EZREDIK ÉVÉBEN, 2000-BEN ÁLLÍTOTTA A NEMZETKÖZI SAKKSZÖVETSÉG (FIDE) SAKKOLIMPIÁIN KIVÁLÓ EREDMÉNYT ELÉRT MAGYAR SAKKOZÓK TISZTELETÉRE: PAKS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA, SAKK-KULTÚRÁÉRT ALAPÍTVÁNY, NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA, PAKSI ATOMERŐMŰ RT, MAGYAR SAKKSZÖVETSÉG ÉS A SAKK SOK SZÁZ TÁMOGATÓJA.

1927. London

1. Magyarország

Maróczy Géza
Dr. Nagy Géza
Dr. Vajda Árpád
Steiner Endre
Havasi Kornél

1928. Hága

1. Magyarország

Dr. Nagy Géza
Steiner Endre
Dr. Vajda Árpád
Havasi Kornél
(Dr. Szabó Dezső tartalék)

1930. Hamburg

2. Magyarország

Maróczy Géza
Takács Sándor
Dr. Vajda Árpád
Steiner Endre
Havasi Kornél

1936. München

(Nem hivatalos olimpia)

1. Magyarország

Maróczy Géza
Steiner Lajos
Havasi Kornél
Szabó László
Barcza Gedeon
Dr. Vajda Árpád
Gereben Ernő
Dr. Balogh János
Kóródy Keresztély

1937. Stockholm

2. Magyarország

Lilienthal Andor
Szabó László
Steiner Endre
Havasi Kornél
Dr. Vajda Árpád

1956. Moszkva

3. Magyarország

Szabó László
Barcza Gedeon
Benkő Pál
Szilágyi György
Dr. Bély Miklós
Portisch Lajos

1966. Havanna

3. Magyarország

Portisch Lajos
Szabó László
Bilek István
Lengyel Levente
Forintos Győző
Bárczay László

1969. Lublin

2. Magyarország

Ivánka Mária
Verőczy Zsuzsa
Honfi Károlyné

Gosztola István:

Sakkolimpiai emlékműavatás és fogadalomtétel

Szép és értékes emlékművel lett gazdagabb Paks városa. 2000. október 21-én bensőséges, ünnepélyes hangulatban felavatásra került a világ első, így Magyarországon is egyetlen sakkolimpiai emlékmű.

A résztvevőket Bor Imre, Paks város polgármestere üdvözölte, majd Dr. Visy Zsolt, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának helyettes államtitkára ünnepi beszéde után leleplezte a magyar sakkolimpiai sikereknek emléket állító alkotást.

Az első sakkolimpiát 1927-ben Londonban rendezték, ahol mindjárt Magyarország csapata állhatott a dobogó legfelső fokára. Ezt a férfiak még háromszor (1928. Hága, 1936. München, 1978. Buenos Aires), a nők kétszer (1988. Heszalóniki, 1990. Újvidék) megismételték.

Az ünnepség kiemelkedő eseménye a 34. férfi és 19. női sakkolimpiára (Isztambul) utazó magyar válogatott (Lékó Péter, Almási Zoltán, Polgár Judit, Portisch Lajos, Sax Gyula, Ruck Róbert és Mádl Ildikó, Lakos Nikoletta, Grábics Mónika, Gara Anita) jelenlévő hét tagjának ünnepélyes fogadalomtétele volt.

(A cikk leadásakor a férfiak 1. helyen állnak, éppen a nagy riválist Oroszországot győzték le 2,5:1,5 arányban. Talán a paksi "események" is közrejátszhattak ?)

A sakkolimpiai emlékműnek paksi "vonatkozása" is van: Csom István nagymester, aki az 1978-os olimpián szerzett aranyérmes (és még 3 alkalommal ezüstöt) a paksi NB-I-s sakkcsapat eredményes játékosa és kiváló edzője.

Reméljük, hogy a sakkolimpiai emlékműnek paksi "vonatkozású" jövője is lesz. Paksot az ifjúsági sakkozás központjaként emlegetik - úgy gondoljuk - méltán. Őt kiváló edző - dr. Hazai László, Csom István, Molnár Béla, Vidéki Sándor, Mészáros Gyula - és gyorsan fejlődő szorgos tanítványai - Ács Péter, Berkes Ferenc, Papp Gábor, Tóth András - közös munkája eredményeként előbb-utóbb paksi résztvevője is lesz az olimpiai csapatnak.

Fogadják szeretettel a Sakk-királyt és a sakkozás koronázatlan királyainak névsorát tartalmazó emlékművet. Ha tehetik, üljenek le a sakkasztalokhoz és "hozott figurákkal" hódoljanak ennek az oly sok sikert hozó szép játéknak.

Elhangzott október 6-án a Városi Könyvtárban

Beke György:

“Arad, örök magyar gyász szép arája”

Ezen a nemzeti gyásznapon körénk gyűl minden tragikus magyar történelmi emlék. Az 1849. október 6-i aradi mártírok felidézése alkalmából egy öt évvel későbbi eseményt emlétek bevezetőképpen.

Halálra ítélték menete vonult végig Marosvásárhely főterén. Az emberek az ablakok mögé húzódva figyelték a három bitóra induló férfit. A háromszéki birtokos, Horváth Károly hosszú szakállt viselt, ünnepi öltözetben volt, fején cilinder, levette, integetett vele az ablakokban könnyezőknél. A szemtanúk egyike, Koós Ferenc kollégiumi diák később, emlékiratában megjegyezte: bátran és elegánsan ment a halálba. A székelyudvarhelyi ügyvéd, Gálffy Mihály lábán csak harisnya, mint egy kolduson. Török János, a marosvásárhelyi református kollégium paptanára fekete nadrágját begyűrte a csizmája szárába, vastag, fekete nagykabátjába burkolózott. Ebbe a kabátba néhány forintot varrt bele a börtönben, most azt kérte, hogy kivégzése után adják át a feleségének, aki szintén a börtön foglya volt.

Mondom, nem 1849. október 6-án vagy a következő napokban, az aradi vársáncban játszódtott le ez a jelenet. A három kivégzett nem tartozott ama 219 közé sem, akikre Haynau vérbírósága a szabadságharc bukása után nyomban kimondta a halálos ítéletet, és ezt végre is hajtatta rajtuk. Majdnem öt év telt el Világos és Arad óta, az idő 1854. március 10.-e, a színhely az akkori Postarét, Marosvásárhely szélén, amelyet azóta Székely vértanúk terének neveznek. Közös emlékkő áll a kicsi térség közepén, a diktatúra idején titokban hozták ide a virágot a város magyar lakói, mostanság szabadon, ünnepélyesen koszorúznak.

Ők hárman nem tartoztak az aradi áldozatok közé, végzetük mégis a tizenhárom tábornok sorsának folytatása volt. Akkor már Európa csendes, újra csendes, hiszen még Petőfi életében “elzúgtak forradalmi”. De az elnyomott társadalmak mélyén, a nemzetek katlanában nem volt nyugalom. A székely vértanúk mozgalma, amelynek egyik elágazása volt a Sepsiszentgyörgyön kivégzett honvédtiszt, Várady József szervezkedése Háromszék megyében, Mazzini olasz forradalmár taktikáját követte, eszmei vezetőjének pedig Kossuth Lajost tekintette és az egykori komáromi tüzerfőparancsnok, Mack József utasításai szerint cselekedett. Abban a meggyőződésben voltak valamennyien, hogy Erdélyben, egész Magyarországon hamarosan újra fellobban az 1849-ben levert szabadságharc lángja. Ezt a mozgalmat már nem annyira 1848 márciusának lelkesedése táplálta. Túl vagyunk a győztes és vesztes csaták idején. Most új serkentő erő költözött a szívekbe: az aradi vértanúk példája. Mindenki, aki 1849 októbere után magyar földön összeesküvést és halált vállalt, a 13 aradi mártír követőjének tudta és érezte magát.

Lebírhatalatlan erő volt ez. Nem lehet végképp eltiporni egy olyan forradalmat, amely vértanúiban él és élte tovább.

Ha a bécsi hatalom nem fogja perbe - kicsinyes bosszúvágytól hajtva - és nem ítéli el galádul azokat a főtiszteket, akik nyíltan, férfiasan harcoltak ellene a csatatereken, akkor ezek a tisztek megmaradnak a csataterék hőseinek, az egyéni vakmerőség példáinak. Így azonban a magyar történelem minden további, véres fordulón hitet és erőt adtak az újabb vértanúknak, az 1854-es székelyföldi összeesküvéstől, Török Jánoséktól Bajcsy-Zsilinszky Endre 1944-es nemzeti ellenállási mozgalmáig és így tovább.

Mártírjai legyőzhetetlenné tehetik a jó ügyet, ha az el is bukott. Nem vértanúknak születtek ők, tizenhárman. Arad tábornokai, meg a velük együtt vagy utánuk vesztőhelyre hurcolt Batthyány Lajos gróf, az első felelős magyar kormány miniszterelnöke, Kazinczy Lajos tábornok, a nyelvújító költő fia és annyian mások. Többségükben császári tisztek voltak előbb, hivatásos katonák vagy békés politikusok. De forradalmas légkörben felgyorsul az idő, váratlan változásokra, tettek-re serkenti az embereket. Az 1848-as forradalom polgári demokratikus szabadságeszményei oly mélyen átalakították a volt császári tisztek vagy reformpolitikuskok meggyőződését, hogy a bukás után magától értetődő módon fogadták a halált.

Mártírjai mutatják meg mozgalmak, szabadságharcok, forradalmak igazi jellegét. Az 1848-as magyarországi népfelkelés egyben a Duna völgye népeinek szabadságküzdeme. Úgy volt magyar, hogy egyben európai. Elmondhatjuk ezt annak ellenére, hogy a bécsi udvarnak és rövidlátó belső szövetségeseinek sikerült a nemzetiségek tömegeit a forradalom ellen fordítani. Vagy fogalmazzák így: ha a magyar forradalmi kormánynak nem is sikerült a románokat, horvátokat, szerbeket és szlovákokat, tömegekben, egységesen maga mellé állítani. De az aradi vértanú tábornokok között ott volt Karl Leininger-Westerburg, aki csak németül tudta mondani a vezényszavakat, ott volt Emil Pölsenberg és Georg Lahner vagy a legendás vörössipkások hős parancsnoka, a szerb születésű Damjaninch. A magyar szabadságharc az egyetemes emberi

szabadságküzdelmek olyan hősi kísérlete volt, amely magához vonzotta mindazokat, akik a magyar szabadsággal saját népük szabadságát kívánták szolgálni, a maguk nemzeti szabadságát 48-as honvéd egyenruhában remélték kiharcolni.

A történelem ritka pillanata volt: a magyar szabadság egyet jelentett a népek szabadságával.

Ez az igazság akkor is, ha közel és távol nem mindenki ért egyet ezzel. Ha az indulat vagy éppen gyűlölet még a nemes történelmi példákat, az aradi tábornokok áldozatát is képes elfedni. Szomorúan emlékszünk, hogy egy évvel ezelőtt milyen megalázó módon akadályozták Aradon, felbérelt zsoldos román fiatalok a mártírok áldozatának méltó megünneplését. Még soha nem fakadt fel ilyen heves gyűlölet a magyar szabadságharc hőseivel szemben, mint 1999 októberében. Meggyőződésem, hogy ez az elfogultság még saját nagyjaik intésére sem csillapult volna. De vajon a randalírozó tüntetők hallották-e valamikor a román 48-as forradalom szellemi vezérének, Nicolas Balcescunak a bölcs ítéletét?

“Ó! Mennyi szerencsétlenséget okozott a nacionalizmus ezeken a területeken. A harc a magyarok és románok között barbár, s olyan, amilyen még a középkorban sem lehetett.”

Százötven évvel ezelőtt írta ezeket a sorokat. Barátjának, a szintén forradalmár Ion Ghicának említi egyik levelében, hogy ha a románok összefognának a magyar forradalmárokkal “a dolgok egészen más alakot ölténének, és az osztrák birodalom szétbomlanék.” Balcescu két ízben is járt Erdélyben, hogy békítsen, közvetítsen, hogy román légiót állítson fel a magyar forradalom oldalán. Ugyancsak a Ion Ghicához írott levelében találjuk ezeket a sorokat:

“Egy nemrégiben lefolyt összeütközésnél, azt mondják, öt foglyot ejtettek a császáriak. Kettő a foglyok közül szerb, kettő román és egy magyar volt. Mikor a parancsnok megkérdezte, hogy miért szolgálnak a magyar hadseregben, testvéreik ellen, azok így válaszoltak: Azért szolgálunk, mert a magyarok a szabadságért küzdenek, ti pedig a császárért.”

Az embereknek vagy akár egész népeknek rövid az emlékezete, de a történelem “észben tartja” a maga vérrel szerzett tanulságait. A magunk magyar szabadsága csak úgy lehet érvényes, ha egyben a más népekét is szolgálja. És a más népek szabadsága sem csorbíthatja semmivel a magunk nyelvét, hitét, hagyományait, jogos nemzeti érdekeit.

Nemzeti tragédiáink közül - sajnos, volt belőlük elég, kijutott minden nemzedéknek - október 6.-a maradt meg legélelnekben közös emlékezetünkben. Ennek a makacs emlékezés-kényszernek van egy érzelmi magyarázata. Soha ártatlanabb embereket nem juttattak bitóra, állítottak puskacső elé, mint ama tizenháromat Aradon. Az ellenük hozott ítélet nélkülözte a jog és igazság minden elemét. Haynaut és a bécsi császárt, a fiatal Ferenc Józsefet egyedül a féktelen bosszú vezette. Hiszen az árulás, amivel a tábornokokat vádolták, éppen a császári házra hullott vissza. Idézzük fel futólag az előzményeket. Az 1848 március 15-i forradalom követeléseit a bécsi udvar, vonakodva bár, április 11-én elfogadta, vagyis törvényre avatta. Nyilván, a császárt szorongató történelmi körülmények folytán történt ez, de történelmileg ez most mellékes. Az osztrák hadsereg tisztjei nem elárulták a császárt, mikor a magyar honvédségbe léptek át. A vérbíróság ezt tekintette árulásnak. Gondoljunk arra, hogy Mészáros Lázárt, a későbbi hadügyminisztert császári parancs rendelte haza Észak-Itáliából és helyezte a magyar kormány rendelkezése alá. A tábornokokat nem halálos ítélet, hanem pusztán hadifogság illette volna. Csakhogy az osztrák hadvezetés örök időkre szóló bosszút akart állni azokon a hős hadvezéreken, akik az akkori Európa két legnagyobb hatalmával, Béccsel és Szentpétervárral mertek szembeállni.

Ezen az érzelmi magyarázaton kívül, október 6-a gyászának örök időszerűséget ad az, hogy a tanulságok levonására kényszerít. Sokkal inkább, mint minden más magyar történelmi dráma. Addigi háborúinkat uralkodók indították, a nép tömegei egyszerűen engedelmeskedtek a parancsnak. A szabadságharc azonban a nép önként vállalt háborúja volt a szabadságáért. Az első magyar népháború. Mártírjainak kivégzése olyan erkölcsi magaslatra emeli őket és a nemzet egészét, amelyről belátni a történelem századait. Október 6-a nemcsak kegyeleti ünnep, hanem a tanulságok átgondolásának napja is.

Aradhoz, a magyar Golgotához kell mérnünk cselekedeteinket. Vajon mindenkor és mindenben méltók voltunk-e a tábornok vértanúk áldozatához?

Ez a kérdés különösen vesztes háborúink után gyötörte a magyar gondolkodókat. Az első és a második világháború után következő, kíméletlen magyar békék idején. Mind a két háborúban a magyar katonák nem a nemzet üdvéért, hanem idegen hatalmi érdekekért áldozták életüket. Vajon miért nem ismertük fel ezt az igazságot még a puszkák eldördülése előtt? Miért nem nemzeti érdekeink szerint vállaltuk akár a halált is? Mint a szabadságharc katonái, mint az aradi tábornokok.

Ha ezzel a szemlélettel keressük bukásaink okát, a nagy magyar ármításhoz érkezünk el, az 1867-es kiegyezéshez. Ettől a történelmi tévedéstől pedig egyenes út vezetett Trianonhoz. Tudom, hogy sokan meghökkennek ezen, bővebb magyarázattal tartozom.

Gondoljuk csak meg: alig 18 esztendővel a szabadságharc után, a lassan magára találó nemzet nem az érdekeit, az akaratát érvényesíti a kutyaszorítóba került bécsi császári udvarral szemben, hanem olyan egyezkedésbe kezd, ami lényegében a birodalom továbbélését, a Habsburgok uralmát jelenti.

Pedig milyen szépen, okosan megmondta a haza bölcse, Deák Ferenc! "Amit erő vagy hatalom elvesz, azt idő vagy kedvező szerencse ismét visszaadhatják. De amiről a nemzet, félve a szenvedésektől, önként lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz és mindig kétséges."

Érthetetlen, hogy ennek az igazságnak a tudatában Deák Ferenc miért mondott le a nemzeti szuverenitás alapvető elveiről és jogairól? Méghozzá olyan körülmények között, mikor a háborúiban vereséget szenvedett bécsi udvar annyira legyengült, hogy - szemben 1849-el - nem tudta volna a magyarságot erővel megtörni újra.

Majd az 1918-as összeomlás fájdalmasan igazolja Kossuth Lajos félelmeit, előrelátását. Az első világháború lemez-telenítette a kiegyezést, és ennek csupaszágában előtűnt a dualizmus minden gyöngesége. Az önállónak hitt Magyarország végzetesen magára maradt, kiszolgáltatva mohó ellenségeknek és önnön tehetetlenségének.

Élt akkoriban egy jeles magyar republikánus, Nagy György ügyvéd és politikus, Erdély fia, székely ember, a Székelyföld gazdasági és társadalmi felemelésének közéleti harcosa, a Magyar Köztársasági Párt alapítója, aki éppen a szarajevói merénylet, a trónörökös meggyilkolásának napján vezércikket közölt egy vidéki magyar városban, Hódmezővásárhelyen. Had idézzek ebből a tanulságos, szomorú vezércikkéből:

"A halál bizonyosságával elkövetkező európai zivatar mérgét a magyar földön fogja kiadni. A nagy leszámolásokról csak saját erőnkre támaszkodhatunk. Minden gondolkodni tudó ember látja és tudja, hogy az általános európai feszültség robbanást fog előidézni. Minden nemzet igyekszik erre az időre fejleszteni erejét, öntudatosan megalapozni törekvéseit. Egyedül a mi szegény, szerencsétlen nemzetünk áll tanácstalanul, megbénultan..."

Lehet, hogy Deák Ferencét dualista felfogása és a 67-es kiegyezés történelmi távlatban is bevált volna, de csak a teljes külső és belső béke és nyugalom körülményei között. Deák Ferenc nem tudta volna, hogy a szláv és román politikusok akkor már nyíltan és régóta hirdették Magyarország felosztását? Ha nem tudta, akkor végzetesen rövidlátó politikus volt. Ha tudta és lebecsülte a veszélyt, akkor a nemzetet tette kockára!

A kiegyezés műve a háború megpróbáltatásai alatt összeroppant. De maga alá temette az országot is. A magyar diplomácia és az önálló fegyveres erő hiánya Trianon idején tette védtelenné a nemzetet, a gazdasági élet félszemsége Trianon után majdnem leküzdhetetlen akadályává vált a magyar államélet fennmaradásának. Ne feledjük: a Magyar Nemzeti Bankot csak 1924-ben sikerült létrehozni.

Vajon az aradi vértanúk aláírtak volna-e ilyen önfeladó egyezséget? Biztosak lehetünk a válaszbán, mivel Kossuth Lajos az emigrációból féltő, fájó, figyelmeztető üzenetét küldte haza.

Létezett-e 1918-ban, a nagy próba idején számításba vehető saját fegyveres erőnk? A kiegyezés után létrehozott honvédség - szinte azt mondhatnók, hogy - csak díszszemlére alkalmas. Gyalogos és huszár alakulatai vannak csupán, tüzéséget is a világháború közvetlen közelében kap, mikor a nagy államok hadfelszerelésében már páncélosok vannak, majd hamarosan megjelennek a repülőgépek.

De ha lett volna harcképes magyar sereg, amely szembeállhatott volna a nyugati hatalmak titkos jóváhagyásával mind nagyobb területeket elfoglaló románokkal és csehekkel, lett volna-e olyan gazdasági erőnk, amely a sereget táplálja, felfegyverzi? A kiegyezés magyar politikusai ugyanis - miként említettem - lemondtak az önálló magyar gazdasági életről, a saját vámterületről, a nemzeti bankról. A kiegyezésnek volt egy olyan pontja, hogy tízévenként felül kell vizsgálni a megállapodásokat, korrigálni a tévedéseket. Ennek a pontnak a betartása lehetővé tette volna, hogy végre létrejöjjön a magyar gazdasági önállóság, amely elvezethetett volna a csakugyan független Magyarországhoz. Bécsben azonban minden ilyen "felülvizsgálatkor" elejtették a módosításokat, a magyar politikai vezetők pedig annyira kötődtek már a császári udvarhoz, annyira "beletanultak" a megalkuvásba, ami "mellékesen" számukra bősz jövedelmet hozott, hogy nem is "erőszakolták" a 67-es kiegyezés felülvizsgálatát.

Az 1918-as összeomlaskor bizonyosodott be, hogy saját diplomácia nélkül nem lehetséges független ország. Mikor arra lett volna szükség, hogy tekintélyes magyar diplomaták felvilágosítsák a nyugati győzteseket a tényleges magyarországi állapotokról, akkor az Osztrák-Magyar Birodalomból kiszakadó Magyarországnak nem volt egyetlen hivatásos diplomatája.

Még a nehéz szabadságharcát vívó Kossuth-kormányzatnak is volt követe Párizsban és Konstantinápolyban, a korszak legfontosabb nemzetközi őrhelyein, a kiegyezés Magyarországot azonban a világ előtt mindvégig a bécsi Ballhausplatz képviselte. De vajon rokonszenvet válthatott volna-e ki Nyugaton a magyar diplomata, miután a világháborúban Magyarország - ha kényszerből is - végig kitartott a bécsi császár mellett? Valamikor Kossuth Lajos, a bukás után, a magyar ügy mellé tudta állítani az angol és amerikai közvéleményt. Hová lett a magyarság iránt akkor mutatott rokonszenv? Felfalta a Monarchia, felfalta a bécsi politika! A cseh professzor, Masaryk, az államalapító példája igazolhatja, hogy milyen sokat jelentett volna, ha hiteles magyar felvilágosítás folyik a tájékozatlan Nyugaton az ország helyzetéről, a demokratikus magyar hagyományokról és törekvésekről.

Mit nyújtott mégis a kiegyezés a magyarságnak? Látszatra a nemzet alá rendelte a kisebbségeket, ezzel azonban az ellenkezés jogos érzelmeit keltette fel bennük. Egyébként is, milyen történelmi vakság kellett ahhoz, a magyar uralkodó

körök rövidlátása, hogy ne ismerjék fel: az a Bécs, amelyik 1849-ben lázadásra bujtogatta a nemzetiségeket a magyar szabadságharc ellen, továbbra is kétszínű játékot folytat a magyarsággal. A felszínen érvényesülni hagyja a valójában magyarellenes magyar uralmi törekvéseket, de a bécsi császári palota egyik szárnyában Ferenc Ferdinánd trónörökös titokban a kisebbségi vezetőkkel a magyarság elleni végső szövetség hálóját fonja.

Trianont az a vakság készítette elő, amely mindezt nem látta, vagy nem akarta meglátni. Ezért nem volt önbizalmunk és józanságunk ahhoz, hogy a wilsoni önrendelkezés elvét a magyarságnak is biztosítsuk, éppen úgy, miként a csehek, a románok biztosították maguknak. A Trianon-palotában aláírt békediktátum előtt már aláírtuk a magyar "különbékét" a sorssal, az önfeladással. A kiegyezés bénító öröksége méregként hatott az elmúlt nyolcvan trianoni esztendőben, nemcsak a kisebbségi közösségekben, de éppen így, vagy még inkább, a maradék anyaországban is. Lelki görcs, trauma vált belőle, a kisebbség téves, veszélyes tudata.

Olyan hagyomány, amely nem az aradi mártírok példáját követte, hanem élesen szemben állt vele.

Arad városában, a vértanuk városában mindig hitelesen őrizték a 13 tábornok üzenetét. Arad százötven éven át, jóban-rosszban a maga halottaiként őrizte a mártír szabadságharcosok emlékét. A város főterén 1890. október 6-án felavatták azt a szoborcsoportot, amelyet azóta Szabadság-szobornak nevezünk. A kompozíción, amelyet eredetileg Huszár Adolf képzelt el, de Zala György fejezett be, Köllő Miklós segédkezesével, a központi alak, egy szépséges hölgy, aki Hungáriát jelképezi, jobbával tölgy- és babérkoszorút tart magasra. A szabadság eszméjének diadalát sugározza a halál fölött. Bal kezével Szent István kardjára támaszkodik (a Prágában őrzött kard másolatára), fején Mátyás király híres "fekete seregének" sisakja, amelyet a fejedelmi méltóság jelképeként korona vesz körül, a Szent Margit koronájának mintájára készült másolat. A sisak alól jobbról és balról egy-egy hajfonat csüng. Testét sodrony páncéling védelmezi: ilyen viseltek az egykori harcosok, vagyis magyar motívumokkal gazdagon hímzett lovagi öltözet. "Hungária" lábát szintén sodronypáncél borítja, és lovagsarkantyút visel. Bal karján Mátyás király pajzsa, jobb vállán párducbőr, amilyent a honfoglaló Árpád vezér viselt...

A szoborcsoport talapzatán négy jelképes epizód: az áldozatkészség, a harckészség, a haldokló harcos és az ébredő szabadság allegóriái. Végül, az alapzaton féldomborművek, arcképek: a 13 tábornok. Így mutatott Magyarország egyik legmonumentálisabb szabadság-szobra. Csakhogy Trianon után néhány esztendővel, 1925-ben a román hatóságok ledöntötték a szoborcsoportot. Ekkor hulltak porba Petőfi, Kossuth és Bem tábornok szobrai Marosvásárhelyen, Kolozsvárott, Segesváron. A Szabadság-szoborral együtt nyoma veszett Aradon Kossuth Lajos szobrának; összetörték a márványtáblákat.

Sztálin halála után az olvadás jelen volt Aradon az, hogy a magyarság visszakérte magának a Szabadság-szobrot. Kőművesek jelentek meg a főtéren, és hozzákezdtek a szobor ott maradt, rongálódó talapzatának a kijavításához.

Csakhogy 300 aradi román értelmiségi, párthűségüket és internacionalizmusukat naponta bizonygató tanárok, orvosok, pártaktivisták egyenesen a párt főtitkárához fordultak, tiltakozva a "merénylet" ellen. Azért az alapzatot tovább készítették a Szabadság-szobornak. Csakhogy 1956. október 23-án kitört a magyar forradalom. Bukarestben azt a "tanulmányt" vonták le, hogy a magyar nép megbízhatatlan, ellenforradalmár... Arad főterén a Szabadság-szobor helyére a román katona emlékművét állították fel.

Mikor 1989. decemberében megdőlt a Ceausescu-diktatúra, az aradi magyarság a legelső tennivalói közé számította a szobor kiszabadítását várbeli fogságából. A nemzet fokozatosan újraépülő szellemi, lelki egységének jele volt, hogy 1999-ben végre megtört a jég. Vagy így látszott legalábbis. Magyar kormánytagok közbenjárására, az aradi magyarok makacs követelésére bukaresti kormányrendelet jelent meg arról, hogy a szoborcsoport maradványait vissza kell szolgáztatni "magyar kezekbe". Hol találhattak volna biztosabb menedéket, addig is, amíg végül mégiscsak köztérre kerül az alkotás, mint a minorita rendház udvarát? A minorita templom és kolostor szelleme a szabadságvágy megtestesülése volt az aradi magyarok számára akkor, mikor a szobor Damjanich egykori várában "raboskodott".

Úgy érzem, méltó felidézni itt a Szabadság-szobor kiszabadítását ebből a rabságból. A román kormányhatározat 10 napban szabta meg a szobor átvételének határidejét. Csakhogy napokon át nem történt semmi, a várparancsnokot nem lehetett megtalálni, noha a város magyar értelmiségei és a minorita templom papja mind türelmetlenebbül kereste. Végül, az utolsó napon a tizből, üzenet érkezett a várparancsnokságtól: azonnal vigyék a szobrot! Talán abban reménykedtek a katonai hatóságok, hogy ilyen gyorsan az aradi magyarság képviselői nem tudják elszállítani a szoborcsoport maradványait.

De Matekovits Mihály helyettes főtanfelügyelő és a minorita templom papja, egy fiatal szerzetes, jó előre elkészített mindent. A határidő utolsó napján, napszálltakor kigördült a vár kapuján a teherautó, az utolsó szállítmánnyal.

És ekkor Arad újra a szabadságharc lelki fővárosa lett. Az autó elindulásakor a város minden magyar templomának tornyának egyszerre szólalt meg a harangok, és zúgták mindaddig, amíg "Hungária", a fenséges szépségű nőalak meg nem érkezett a rendház udvarára.

Arad 150 évvel a kivégzésük után, méltóképpen temette el a hőseit.

dr. Hetényi István:

Egy élet a Duna mentén

(III. rész)

Két hétig voltunk Perecsenyben a Hegyi vadász laktanyában. Fűtetlen hálóterem, vaságyak. Miska ügyes volt. Vételezett csajkát, kanalat, és ami ennél is fontosabb volt, egy kincstári pokrócot, mert borzasztóan sokat szenvedtem a hidegtől.

Egyik napról a másikra elindították a neviczkei csapatot a vasútállomásra. Biztra! Biztra! - sürgettek minduntalan a géppisztolyos őrhök. Kapaszkodtunk föl a marhavagonokba, melyekben zötykölődtünk napokon át. Samborban kászálódunk le a vagonokból.

Ötösével sorakoztattak bennünket és mentünk Sztari Samborból Novi Samborba. Hetvenegy kilométer és rövid pihenő után ott újra bevagoníroztunk. Azt hittük, meg sem állunk Szibériáig. Nem így történt. Egy óra múlva a három utolsó tehervagont lekapcsolták a szerelvényekről. Néztük a kis állomáson a feliratot. Gluhovce.

Közelben volt egy ipartelep. Egykettőre ott találtuk magunkat a kapujában. Szögesdrótok. Őrhök. Sárga, emeletes épület. Iroda lehetett a háború előtt. Hosszú folyosón mentünk, két lezárt szoba előtt. Aztán három üres, nagyobb szobába tereltek bennünket. Le kellett pakolni, és gyorsan sorakozni az épület előtt.

A korábban már ott volt magyar hadifogoly tisztek ott sorakoztak az épület előtti tér jobb oldalán. Kis hézag, és ötösével felsorakoztunk mi is. Orosz katonák hangos szóval egyenesítették a sorokat. Csoportban három orosz tiszt álldogált. Várták a láger parancsnokot.

Jött is. Magas, nagy darab, mogorva arcú, tábornoki külsejű ember közeledett. Megállt középen. Levágott egy rövid szónoklatot, a tolmács meg fordította, amit úgy is tudtunk.

- Önök hadifoglyok! Ez egy magyar tiszti láger, akik itt vannak azokra a genfi egyezményben foglaltak vonatkoznak. Nem kötelező a munka de aki akar, jelentkezhet a bányába, munka után szupliment, plussz-étkezés jár. Élelmezés Norma piaty szerint. Tartsanak rendet a körletekben, meg ne kíséreljenek a tábort engedély nélkül elhagyni. Kérdés van?

Nem jelentkezett szólásra senki. A régebbiek már ismerték a dörgést, nekünk meg nem volt mit kérdezni.

Önállóan megszólalt a tolmács. Engem Burlovics Jánosnak hívnak, található vagyok a 2. sz. komnatában - szobában -, ott megtalálnak.

A táborparancsnok odaszólt valamit, a tolmács oszoljt vezényelt. Kezdődött az ismerkedés az első két szobában lakó tisztekkel. Zárkózottak voltak. Voltak, akik még viselték rendfokozatukat. Zömében hadnagyok, főhadnagyok, ritkábban századosok, köztük akadt egy-két vezérkari tiszt is. Sok volt a tartalékos tiszt, tanítók, tanárok. A mi csoportunkban csak egy százados volt, dr. Bordás Ferenc orvosszázados. Szemmel láthatóan legyűrte a súlyos betegséget. Mint mindenki, ő is várta a vacsorát.

Hamarosan betereltek bennünket egy nagy raktárhelyiségbe. Asztalok, padok voltak a közepén. Kiderült, hogy kevés volt ennyi embernek. Akinek sikerült leülni, a többiek kettesével sorban állva várták, míg sorra kerülnek. Gyúródta a nagy, gőzölgő üstök felé.

Kenyeret csak másnapra vételeztek. Száritott kenyeret - szuharit - kaptunk. A vacsora valami híg enniváló volt, felismerhetetlen leves. De jó volt, mert meleg volt.

A szobákban kopott padlón vastag szalmaréteg. Ki-ki leterítette rá a pokrócát. Ledőlünk. Álomba zuhantunk. Éjszaka azonban kellemetlen volt, hogy az embereknek fel kellett kelni kimenni, kerülgetve az össze-vissza heverő felriadt alvókat. Legrosszabb volt azoknak, akik az ajtó mellett feküdtek, mert a nyíló és csukódó ajtók miatt minduntalan felébredtek. Hajnaltájban voltak, akik üldögéltek, kialvatlan szemekkel nézték a bizonytalanságba, a nagy semmibe.

Reggeli csáj, valamilyen barna lé. Menni kellett a kenyérért, cukorért, vajért, amit ott osztottak szét a másik szoba sarkában.

Huszonöt deka barna kenyér volt, két-két deka cukor meg vaj.

Voltak fiatalabbak, akik jelentkeztek munkára a kaolinbányába. Pár napig dolgoztak, utána abbahagyták a munkát. Az a kis kenyérdarab nem érte meg, hogy lemenjenek a bánya aljába, megrakják és csörlővel fölontassák a fehér, nedves anyagot, amiből porcelánt lehetett volna készíteni. De nem készítették. Egy gödör feltöltésére használták a kaolint. Az emberek szívesebben mentek az erdőre dolgozni, fát vágni és beszállítani a lágerbe, mert a konyhán sok fára volt szükség. Az élelmezés rohamosan romlott, nem felelt meg a Norma piaty előírásainak. Ezért a már régebben ott volt hadifoglyok tiltakoztak. Sztrájkba léptek, nem mentek ki még az erdőbe sem dolgozni.

A lágerparancsnok dúlt-fült, vörös volt a képe a méregtől, de nem tudott semmit se tenni. A sztrájkról értesült a felettese.

Kijött egy főhadnagy kivizsgálni az ügyet. Meghallgatta a hadifoglyok közül a három századost. Mérges volt ő is, de nem ránk, hanem Mutiló őrnagyra, akit kizavart az irodájából. Mutiló a láger parancsnok méltatlankodott, és kiabálta orosz nyelven! "Ezt még megbánjátok, elintézem, hogy büntetőtáborba kerüljétek! Visszasírójátok még ezt a lágert."

Burlovics Jani lefordította. Nevettünk rajta, nem vettük komolyan.

Két napra rá jött egy fiatal főhadnagy. Javult a koszt, kaptunk még szárított gyümölcsből főzött kompótot is. Helyre állt a rend, irtottuk az erdőt, hordtuk be a fát, nagy zsákokba meg a csalánt. Jobb lett a sorunk, nyugodtabbak a napjaink.

Megismerkedtünk a régebben ott volt hadifoglyokkal. Többek közt Désy Frigyes tüzér századossal (később a Meteorológiai Hivatal vezetője lett), Czebe Valér tüzér századossal, aki zenetudósnak bizonyult, Csertői Oszkár és dr. Dunai Ákos hadnagyokkal, újságírók voltak. Az előző később az Európa Könyvkiadónál dolgozott. Palatkás József vezérkari századossal, Csemegi Károly hadnaggal, aki büszke volt jogtudós nagyapjára, aki a Csemegi Kódex megalkotója volt, dr. Tiborcz Sándorral, aki orvosszázadosként megbarátkozott a fehérvári rendőr orvosszázados, fametsző művésszel. A nem teljes felsorolást Karl Tiborral fejezem be. Rendfokozatára nem emlékszem csak arra, hogy zárkózott, betegeskedő ember volt. Egyik tulajdonosa Székesfehérváron a Karl József és Fia szesz- és likörgyárnak. Nagyon hiányolta híres terméküket, a HOKOBOLT, amely olyasmi volt, mint a Zvack-Unikum.

Jó társaság volt. Esténként előadásokat tartottak a legkülönfélébb témakörben. Bodó Miska csak ült mellettem. Én is ritkán szoltam közbe. Hozzájuk képest kis pontnak éreztem magamat.

Túl voltunk a télen. Április elején 3 vagon tolatok be a kis állomásra. Mutilo őrnagy ott ácsorgott a sínek mellett. Vigyorgó, kerek pofával nézte, ahogy kapaszkodunk fölfelé a tehervagonokba kis motyókkal. Az örök velünk jöttek. Egy olajszerelvénnyel kapcsolatták a vagonjainkat. Nem tudtuk, hogy hová megyünk.

A hangulat igen rossz volt. Voltak, akik Szibériát emlegették, mikor már Moszkvát is elhagytuk.

Hamarosan megnyugodtak a kedélyek. Megállt a szerelvénnyel Gorkiban, lekapcsolták róla a vagonokat. Jött egy vici-nális, és bezakatoltunk Oranki-ba.

Az örök közölték, hogy megérkeztünk Oranki-Monastirkába, oda megyünk, a 74. sz. Lágerba. A terület Nyizsnyj-Novgorod körzetéhez tartozott.

Leszálltunk. Szokás szerint ötösével sorakozó. Megszámoltak bennünket. A létszám rendben volt. Fehér kérgű nyírfaerdőn keresztül mentünk, és hamarosan ott találtuk magunkat a tábor kapujában. Őrség, őrtorony, háromszoros szögdeszrót kerítés. Rövid ácsorgás után mentünk befelé a táborba. Ez lenne a büntető láger? Csak bámultunk. Mellettünk a járdán német hadifogly tisztek sétálgattak a napsütésben. A nagy, sárga épületek fölé magasodott egy hagyma kupolás templom. Nem messze tőle két kisebb, három hosszabb emeletes sárga épület.

Sorakozó, számlálás. Gallyas Ferenc főhadnagy katonásan fogadott bennünket, mondta, hogy ő lesz a komisszár, ő tartja a kapcsolatot az orosz parancsnoksággal. Megmutatta a házat, amely a körletünk lesz. Úgy hívják, hogy kettes korpusz. Mellette a hármásban román hadifogly tisztek vannak.

Álltunk és vártunk. Nézelődtünk. Miska mellettem állt a sorban, felnézett az égre, s mondta: Legyen meg a te akaratod.

Másnap felvették az adatokat. Egy épület folyosóján hosszú asztalok mellett oroszok nagy könyvekbe beírták sorban. Név, az alakulat száma, apja, anyja neve, lakcíme, rendfokozata, hol esett hadifogságba.

Miska kérdezte, mit csináljon? - Mondd be az adatokat!

- És a rendfokozat?

- Mlaci lityenant (zászlós)

Megvolt. Mentünk a korpuszba.

A vastag kerítéssel körülvett épületekben valamikor szerzetesek laktak. A kolostort hadifogly lágerrá alakították át.

A kettes korpusz berendezése is fából készült. Három emeleten hosszú deszkafekhelyek. Kétoldalt két-két falépcső. Hamarosan rájöttünk, hogy a deszkák hasadékában rengeteg poloska tanyázott. Napközben föltűntek a falakon is. Este, lefekvés után rohamra indultak az alvók ellen. Nekem szerencsém volt velük, nem tudom, hogy érezték meg, hogy az én véretem nem szeretik. Jöttek-mentek rajtam, lesöpörgettem magamról őket, és nyugodtan aludtam tovább. A többiek közül sokan üldögéltek, fogdosták a vérszopókat, agyonnyomták őket deszkán vagy falon. Kialvatlanok voltak sokan, mert éjszaka volt úgy, hogy többször is ki kellett menniük, és járkáltak, mint a holdkórosak a korpustól a hosszú, két méter széles latrináig. Volt, aki útközben elvégezte kis dolgát, a tömény, bűdös környezetben.

Reggel, kialvatlan állapotban már korán sorakozó volt. Létszámmellenőrzés után kihirdették, hogy nagy tisztálkodás lesz délelőtt. Betereltek bennünket egy üres terembe, húszasával. A lágerban voltak hadifogly borbélyok. Hajnyíró ollóval nekiestek a fejeknek, aztán lejjebb. Négy nagy fateknőben zavaros színű szappanos víz volt. Mellettük kopott borotvával, pamaccsal román hadifoglyok. Beszappanozták mindenütt, ahonnan csak le kellett borotválni a szőrzetet. Rettentően hú-

zott a kicsorbult penge, vagy a borotva. Aztán föntről, a plafonból lelógó csapok alá tereltek bennünket harsány Szanatosz! Csiszti! Csiszti! - kiáltásokkal.

Elszomorító volt a csontig lesoványodott, megkopasztott emberek látványa. A ruhákat, amelyekben bementünk összekötötték, vitték a fertőtlenítőbe. Helyette kaptunk fehér inget és hosszú, bokáig érő gatyát. Gomb egyiken sem volt, csak kis megkötő madzagok. Elmondták, hogy hol lehet napozni, és hogy csak a bokáig érő gatyában. A holmik használtak voltak, de tiszták.

A mosodából hozták őket. És ami feltűnt, Ljuba, a teltkarcsú hosszú, szőke hajú mosodavezető. Helyettese egy jóképű román hadifogoly, Gimnasztorkáján századosi csilagok. Fején nagy, szőrme bagványkucsma. Legtöbb románnak ez volt a fején. Télen, nyáron. A fertőtlenítőbe vitt katonai cuccunkkal többé nem találkoztunk. Helyette kaptunk gimnasztorkát, nadrágot és pufajkát, csak a sapkánkat hagyták meg, hogy arról is fel lehessen bennünket ismerni. A pufajka és a gimnasztorka bal vállánál és a háta közepén arasznyi nagyságú, két, fekete betű volt ráfestve: VP, ami annyit jelentett, hogy vojnapleni, hadifogoly.

Legnagyobb korpuszban a németek tanyáztak, mellettük a románok. Előbbiek másfél ezren voltak, a románok háromszázan, mi közel kétszázan. Legelegánsabbak a németek voltak. Saját egyenruhájukban feszítettek. A románok olyanok voltak, mint mi. Két dolgról lehetett felismerni őket. Arról, hogy nagyon katonásak voltak, viselték magukon a rendfokozat jelzésüket. Messziről üdvözölték egymást: Buna diminyása domnu kapitán Tigru! Buna Diminyáca domnu sublokotinant Petreszcu! Jó reggelt kívántak egymásnak a kapitány és az alhadnagy. Arany csillagjaikat az aranyszínű amerikai konzervdobozokból vágta ki, és varrták fel. Büszkéek voltak rá.

Elsőnek Tigru kapitányt ismertük meg. Egyik legrégebb hadifogoly volt a táborban, és már nem bírta idegekkel. Ugrándozott bamba képpel, ha jött egy teherautó és kiabálta: - Jönnek a Tigrisek és kiszabadítanak bennünket. De nem jöttek. Az apátiába esett századosnak így lett a neve: Domnu kapitan Tigru. Úgyszólván mindegyik románnak nagy prém bagványsapka volt a fején. Nagyon vigyáztak rá. Sapkával a fejükön ettek, mászkáltak, talán még aludtak is.

Kínosan lassan múltak a napok. Önként lehetett munkára jelentkezni a kolhozba, mely hét kilométerre volt a lágerből. Az út csodálatosan szép volt, nyírfaedőn vezetett keresztül. Aratóbrigádokat szerveztek. Mindent elkésve csináltak. A kazlakról le kellett hányni a havat, amikor télen kezdtünk hozzá a csépléshez.

Örültünk a 14 kilométeres gyaloglásnak, kint a szabad levegőn. Volt még krumplivetés, és hagymaválogatás is. A krumplit szerettük. Volt úgy, hogy fölfűztük egy drótra, nyakunkba akasztva hoztuk be a lágerba. A hosszú folyosón négy falba épített tűzhely volt, azon süttögtünk.

Tavasztól népes volt a csalán brigád. Nap mint nap vonult ki egy dombos rétre ahol nagy területen nőtt a csalán. Felszerelés ócska kesztyű volt meg nagy lazsnak. Téptük, szedtük, gyűrtük lazsnakba a friss, zöld csalán hajtásokat. Már megszoktuk, hogy a csalán csíp, hátunkra vettük, és vittük a konyhára, a mindennapi levesnek valót. Több csalán kellett volna, mert nagyon híg volt a leves. Pedig úszkáltak benne fehér kis pontokként kölesszemek elvéve, parányi lóhúsdarabkák, meg hagyma- és savanyú uborka szeletek. Ez volt az első fogás, második egy 25 dekás fehér kenyér darab, mit délből osztottak ki az ebédnél. Tiszti táborban felváltva szerepelt a Norma piatyban a barna és a fekete kenyér.

A norma piatyhoz járt még kompót is. Aszalt gyümölcsből, cukorból és vízből állt. A ki kompótunk csak valamilyen zavaros, édes lé volt, mert a konyhában román hadifoglyok dolgoztak, és a kompót sűrűjét a románoknak osztották ki. Hiába, a románokkal kivételeztek az oroszok, mert ők - mármint politikai vezetőik - jobban gondolkodtak, 1944. október 23-án kiugrottak, és hátat fordítottak a németeknek, meg nekünk is, szembe mertek szállni a fasisztákkal, Hitlerrel.

Az oroszok ezt itt is értékelték, kivételeztek velük. A konyhán, a pékségben, a fürdőben, a táborigazdaságban, a lazaretben a legjobb munkahelyeket ezért nekik adták.

Ügyesek a románok, meg kell hagyni. Marhacsontról a legszebb faragványokat ők készítik, magyar kincstári pokrócokat szálakra bontva, az így nyert szálakból a legszebb norvég mintás pulóvert, sálak, kesztyűt ők készítik. Csak sportban vagyunk jobbak, mint ők. Focimeccsen 3:2-re győztünk ellenük. Igaz, hogy a legjobb játékosunk a Nagyváradi AC. Válogatott labdarúgója Kovács István, a Kopek volt. A románok óvtak emiatt. Az oroszok nem törődtek vele.

Mert volt lehetőség sportolni, nemzetiségi kulturbemutatókat rendezni, éhezni, lefogygni, betegeskedni a lazaretben, vegetálni, meghalni.

Az oroszokkal megvoltunk. A láger parancsnoka egy rokkant ezredes volt. Bottal járt, és ahogy húzta bal lábát a jobb után, lehetett érezni, hogy az a lába műláb. Háborús rokkant. Sajnáljuk. Ő is minket.

Fél éve már, hogy szabadságunktól megfosztva idegenek közt élek, egyre fogyó türelemmel. 1945. április 9-én véget ért a háború. Egy telet már túlélünk. Átvészeltünk egy kemény orosz telet. Mínusz 20 fokon már nem kellett kivonulni az erdőbe fát vágni. Aznap, amikor mínusz 37 fok volt a hideg, átszaladtam a főtéren, hogy lássam az egyik épület sarkán fagyoskodó hőmérőn a rekord hideget.

Jó, hogy mind a három fűrészpóros dobkályha jól működött, ontotta a meleget meg a füstöt.

Időnként ellenőrizték a hadifogoly tiszteket az oroszok. Nem tudom, hogy jöttek rá arra, hogy Bodó Miska legénységi állomány. Nem volt egyedül, rajta kívül voltak még hárman.

Mindent megtettem azért, hogy velem maradhasson. Sajnos, nem sikerült. Egy katonai autóval jöttek értük. El kellett búcsúznunk. Még ő biztatott: - Nagy az Úr hatalma! Biztosan haza segít bennünket. Hazasegít az Úr meg a Biblia. Nézett az égre, aztán nagy erőlködve kettétépte a Bibliát. A felét odaadta azzal, hogy őrizzem meg, mert akkor megőriz. Jó lenne hinni úgy, ahogyan ő hitt, ahogyan nézett rám. Az erőltetett mosoly aztán eltűnt az arcáról, felváltotta valami végtelen szomorúság. Az orosz katonai autó elvitte őket. Hogy hová? Ki tudja? Szemmel tartotta az Úr?

Nem láttam többé. Végtelenül egyedül éreztem magam. Mintha megállt volna az idő. Pedig már kizöldelltek a nyírfák a földbevált hosszú barakkok körül. Szörnyűnek éreztem a tétlenséget. Az unalom óráiban és ellen elkezdtem verseket írni. Az elsők közül egyik:

Tétlenül

*Ülök a barakk oldalában.
Nyár van.
Köröttem föl s alá járnak
hadifoglyok,
élő holt árnyak.
Mellettem egy német
nagyítóval éget
mintát egy ócska dobozra.
Odébb románok römiznek,
itt meg kártyáznak, sakkoznak.
Tegnap, ma, holnap
ugyanaz.
Egy kamasz
unalomtól ásít.
Pulóvert köt a másik.*

*A harmadik csontot farag.
Múlik a nap.
Nézem az agyonunt képet,
egyhangú, színtelen
hadifogoly élet...
Ülök a barakk oldalában
Nyár van.
Drótokon útra készen
gyűlnek a fecskék.
Én nem mehetek.
Kínzó rabságban
hány napom lesz még?
Ülök a barakk oldalában.
Nyár van.
Pár kócos nyírfá integet.
A kék égen hazafelé szállnak.
Sóhajok, vágycak, fellegek.*

Voltak, akik legtöbbet a nikotin hiánya miatt szenvedtek.

Pedig a Norma piatyban szerepelt, hogy 10 naponként jár egy doboz cigaretta. Kétféle cigarettát kaptunk, mind a kettő luxus kivitelű volt. Egyik Sever márkájú, dobozán jegesmedvék, a másik Belomore kanal. Annak a dobozán valamilyen csatorna képe látható, 20 szál cigaretta volt bennük. Ez egy valódi dohányosnak nagyon kevés. Voltak, különösen az oroszok, akik jobban szerették a mahorkát, ami valami kegyetlenül erős dohányféle volt, Kretki - mondták, erős, harasó. Maguk sodorták, újságpapírba. Az a papíros az igazi. Aztán rájöttek, hogy van annál jobb is. Az, amit tizesével szép lassan eladogattam, a Biblia fogyatkozó lapjai, hol cukorért, hol kenyérért, hol vajért, amit aztán Bőle Jóskának, Nagy Karsinak meg Kelemen Pistának adtam oda, csak úgy...

Egy nap odajött hozzám Burlovics Jancsi, a tolmács.

- Gyere velem.
 - Hová?
 - A parancsnokságra, a stábra.
 - Minek?
 - Mérnököt keresnek.
 - De hiszen én nem vagyok az.
 - Ne törődj vele!
 - Akármit kérdeznek, csak annyit mondj, hogy dá, hogy igen.
- Tíz óra tájban léptünk be a százados irodájába.
- Szagyisz, - ültetett le bennünket. Rátért a lényegre.

Kérdezte, mi a mesterségem? Jancsi rávágta, hogy inzsinyir, ami mérnököt jelent. A kapitány rám nézett, én meg annyit mondtam, hogy dá.

A kapitány folytatta azzal, hogy itt van a lágéban egy romos épület. Három emeletes volt. A háború alatt lebombázták. Újjá kell építeni, ehhez el kell készíteni a terveket.

Na hiszen! Fogalmam sincs arról, hogyan kell egy műszaki rajzot elkészíteni.

- Ti fogjátok újjáépíteni a romos házat. - mondta a kapitány. Csak akkor mentek haza, ha majd kész lesz. Fogjon hozzá a tervekhez!

Jancsi fordított. Közben megjegyeztem: - Nem tetszik az, hogy nekünk kell felépíteni azt a nagy épületet. Nem mi bombáztuk le! Építsék fel a németek!

A kapitányt nem érdekelte, mit mondtam a tolmácsnak. Matatott az asztalfiókban. Talált egy tokból kicsavarható mérőt, papírt meg ceruzát. No paigynom - mondta, mehetünk.

Ment előttem, én meg utána. Beléptünk a romos épületbe. Fogta a mérőszalag végét, én meg a másikat, rajzolgtam a helyiségek alaprajzát, és beírtam a hosszúságot, szélességet. Helyiségről helyiségre fölmértük a földszintet. Ujjaival mutogatta, hogy van még két emelet, én meg berajzoltam az ajtók, ablakok helyét a vázlatba.

Mentem visszafelé a kapitány után. Amikor elváltunk azt mondta, hogy holnap reggel jöjjenek a stábra, gyelajem za planu, csináljam meg a tervet. Kezdek hozzá.

Délután, aki csak értett az építéshez, mindenki magyarázgatta, hogyan kell a tervet elkészíteni, felírni rá az Észak irányt, a méret arányt, hogy kell berajzolni az ajtókat, ablakokat.

Hetekig dolgoztam egy üres szobában egyedül. Nagy barna lapokra elkezdtem felvázolni az épület alapjait, tintaceruzából feloldott lila színű tintával, békebeli írótollal. Lassan, komótosan. Meg-megálltam, néztem kifelé az ablakon. Délben hozták bőven a levest meg a kenyeret. Ebéd után ledőltem a kopott heverőre. Néztem a málladozó plafont. Eszembe jutott Gyóni Géza, a költő, akik Krasznajarszkban halt meg. Hadifogoly volt ő is, akárcsak én.

Csak nálunk nincsenek olyan tömeges járványok, bár sok a disztrófiás beteg. Működik egy kórház. Egy idős orosz nő a vezető, Vasziilevszka a neve. Sajnálja a betegeteket, jó hozzájuk, akár a magyar és román orvosok. Hiányzik a gyógyszer, fogynak, gyengülnek az emberek. De sokat jelent az, hogy az ember itt is élni akar. Ez segít a legnehezebb körülmények között is.

Rájöttünk annak a mondatnak az igazságára, hogy "A legszívósabb állat az ember" - bár lehet, hogy a géppuskás ló?

IV. rész

Két ív papírt összehajtogattam. Takaros kis füzet lett belőle. Elkezdtem verseket írni, először csak úgy, kapásból, ahogy jött. Amikor már elfogadhatónak ítéltam meg egy-egy verset, letisztáztam a füzetben. Az első vers lett a kötet címe:

Nincs címe

*Nincs címe e bús kötetnek
Dalbasírta csend s a bánat.
Nem szánta a tömegeknek,
Hanem csak kik csendre vágnak.*

*Boldogságom töredéke.
Múltamból csak ennyi maradt:
Rég kifakult, csend zenébe
Hullott egykor lázas szavak.*

*Tört üveggolyó a vágyam.
Kezemből a sors kiverte.
Néha egy-egy mosolyzilánk
Visszacsillog még szemembe.*

*Színes üvegén át nézem
Az életet. Pár darabka
Rózsaszínű reményszilánk
Csillog itt-ott még a dalba.*

*Látod, most mind neked adom.
Rajtuk át nézd a világot!
Boldogságom elvesztettem...
Talán te még megtalálod...*

Délután mentem vissza a korpuszba. Gallyas Feri, a komosszár kérdezte, hogy megy a munka? - Megyeget.

Egyik nap benyitott a kapitány. Állt az asztal előtt, nézte, hogy működök. Harasó - mondta. Kiment. Lefeküdtem. Elhatároztam, hogy megpróbálkozok a csontfaragással.

A konyhán ritkán lehetett marhacsontot szerezni. A románok lecsaptak rá. Cigarettaért vettem egy marha lábszár-csontot. Mentem Tomasovszky János főhadnagyhoz, aki ezermester volt. Elfűrészelte két darabra a csontot, széleit lesímtotta. Kenyértáskájában matatni kezdett. Elővett egy szögéből kalapált fanyelű vésőt.

- Mit kérsz érte?

- Semmit. Tudod, hogy támogatom a fiatal művészeket. Azt kérem tőled, hogy segíts az aranygyűrűk eladásánál.

- Nem értettem, de nem firtattam a dolgot. Törtem a fejemet, hogy kezdjem el a faragást. Több elképzelésem is volt. A délután rajzolással telt el. Egyik rajzon Madonna volt, meg a kicsi Jézus, másikon az őt, kisebb-nagyobb, hagymakupolás, raktárnak használt bazilika. Lassan készültek el, volt időm, még a Csontfaragó balladája című vers megírására is.

A csontfaragó balladája

*Melenget még cimborám, a vén nap.
Tegnap nyár volt. Ma már ősz van. Nézd csak
egymást űzik fenn a fellegek.
Szögesdrótok közt császkálók körbe.
Hosszú hajam akárcsak a sörte,
minden szála ég felé mered.
Percek alatt szinte bőrig áztam.
Koszos gimnyasztorka a ruhám.
Balkaromon vojnaplenni jelzés.
Sötét mint az éj a délután.*

*Órtornyok és szögesdrótok, árnyak.
Záporfüggöny rejti el a fákat.
Nyírfák, kolhoz, túl a drótokon,
az esőlé patakokban nyargal.
A korpuszban nézem komor arccal
fölöttem még nem csöpög vajon?
Beázik a földbevéjt barakk.
Pár méterrel odébb már csepeg.
Téllenségben poloskát hajszolnak
mindig éhező, csontváz-emberek.*

*Valamit most gyorsan tenni kéne,
mert különben itt az éjszaka vége,
az unalomba beleőrülök!
Kezem turkál rongyok tömegében.
Megvan a csont! Hát ezt tovább vésem.
Az ablakhoz én is kiülök.
Vésem, vadul faragom a csontot.
Nő lesz. Egy akt. Vézna. Vérszegény.
Csípőjének vésőm nekironított,
mint egykor én, a csavargó legény.*

*Lesimogatom a dombokat.
Kusza emlék, kósza gondolat:
Ilyenek voltak a csodás melletk...
Vésőm tovább karcolja a csontot -
alakulnak a szép, hosszú combok,
s vésegetek egyre lejjebb, lejjebb.
Valamikor így feküdt előttem
bársonyos, dús fűben az a lány.*

*Bujkált a nap, ezüstös felhők fenn,
s vad csókoktól lángragyúlt a szám.*

*Suttogtak a nyárzenéjű lombok.
Körülöttünk már virágba bomlott
részeg-kacéran rég a nyár.
Szemed néztem a kék-ezüst tóban,
lány hajadat simogattam szóltan.
Néztél rám, mint ki megbánta már.
Szép arcodon könnycsepp. Piciny felhő.
Lecsókoltam... - Na, ne félj, szívem.
Tudom azt, hogy én voltam az első,
de nem tudja meg soha senki sem.*

*Aztán mentünk ketten, összebújva
- alkonykődbe borult már az utca -
a gazdag lány, s a csavargó legény.
Elnyelt egy ház. Füttyörészve mentem
az illatos, titokteli csendben,
s ablakodra visszalestem én.
Langyos este szemerkélni kezdett,
szél cibálta sűrű hajamat...*

*Itt, az élet és halál mezsgyéjén
rád gondolok, és megáldalak.
Koszorú deszkán vén poloska mászik,
eggyel több vagy kevesebb, mit számít?
A fejemre hullanak a cseppek.
Nótámat már régen elfeledtem.
Kezemben a véső meg-megrezzen,
hamis a dal, - és a vésés sem megy.
Drótokon túl mások üznek régen
merész, szikrázó nyári vágynak...
Lehet, holnap nekem is már végem
s a vén kaszás új csontvázat farag.*

A napok monoton egyhangúsággal cammogtak egymás után. Óránk nem volt, a pontos idő senkinek sem volt fontos, csak az, hogy múljon. Naponta kijártunk a vjezoveci, vagy alexandrovkai kolhozba. Legjobb volt nyár végén, amikor aratóbrigádban voltunk. Egy öreg sánta veterán szerzsant - őrmester - volt az őrünk. Ő ment elől, utána mi kettesével, végül egy nagydarab grizli medve formájú, mongolarcú szoldát. Bajmuratnak hívták.

Csodálatosan szép volt a napsütésben a nyírfa erdő. Utána egy tisztás következett. Az öreg, sánta őrünk azt mondta, - Sztoj! Megálltunk. Aztán felkiáltott: Jajce! A láthatár szélén láttuk mi is a nyulat. Az öreg előkapta a puskáját. Célzott és lőtt. Mi meg csak bámultuk, ahogy a nyúl fölbucskázott.

- Bravó, öreg - hallatszott itt-ott. Kelemen, a patikus megjegyezte. - Ettől nehéz lenne megszökni! Pedig egyszer megpattanok, ha addig élek is!

Elkanyarodtunk a nyúl irányába. Kerülővel folytattuk az utat a kolhozig.

Újból és újból megpróbáltam kaszálni. Nem ment. A kasza hegye mindig belevágódott a földbe.

Így aztán megmaradtam krumpli pucolónak, mert naponta főztünk valamilyen levest, amelyben volt víz, paprika, só, hagyma meg krumpli. Bekebeleztük. Egy kolhozbeli öregasszony elmosogatta a tányérokat meg a kanalakat. Rendbetettük, amit arattunk, és indultunk vissza.

Az öreg büszkén lóbálta a nyulat, én meg gimnasztorkám alatt hoztam a drótra fűzött krumplikat. Este nekiálltam megsütni.

Hallom ám, hogy valaki kiabálja: Ma disznóvágás volt! Sündisznót adok kenyérért!

Hiányzott a hús, de eszembe sem jutott volna egy ilyen üzlet. Sajnáltam a kis sünit.

Az más volt, amikor valaki nyúlhúst ajánlott cigiért. Jöttem-mentem a barakkban. Érzem ám a hagyma szagot. Amerikai konzerves dobozban főtt a nyúlporékolt. Odakuporodtam a tűzhöz. Látom ám, ahogy a dobozból kiemelkedik valami csontos húsos valami. Magam elé képzeltem egy nyuszit... De hiszen annak nincs is ilyen farka. Eszembe jutott egy másik állat, a macska. nem szóltam semmit, csak szagolgattam a porékolt illatát. Elköszöntem azzal, hogy - Jó étvágyat a nyúlporékolthoz. Jócakát. Felkapaszkodtam az emeleti priccse.

Pár hét múlva nem volt mit kaszálni, lementünk a patakhoz. Partján olyanok voltak a fűzfák, mint odahaza. Rajtuk a varjufészkek is. A fészkekben már szállni készülődő fiókák károgtak. Milyen a hadifogoly, ha húsról van szó. Hosszú botokkal kipiszkáltunk pár fészket, kifordítottuk bőrükből a varjúfiókákat. Be a kenyértarisnyába.

Jöttek ám az öregasszonyok a kolhozból nagy kiáltozással:

- Szveta utku! Szveta utku! - Szent madarak! Szent madarak! Jajveszékelték, sirtak, hányták magukra a furcsa kereszteteket, fenyegettek bennünket.

Az lett a vége, hogy kitiltottak bennünket a kolhozból.

Két hét múlva beosztottak minket is az erdei fakitermelőkhöz. Vágtuk, fűrészeltük, gallyaztuk a fákat. Fölraktuk a kocsikra. Egy-egy felpúpozott szekér elé befogtak hét embert, akik húzták, négyen oldalt, ketten hátul tolták. Télen sokkal rosszabb volt, térdig érő hóban vágni, gallyazni a fát. Az embereket pedig szánkók elé fogták. És sokkal nehezebb volt a rakodás és a rengeteg fának a behordása.

Ilyenkor elgondolkodtam, mi az oka, hogy csak mi, magyarok járunk ki dolgozni, a románok meg a németek ne. Végül is megállapítottam, hogy a barakkba, vagy a korpuszba bezárva az ember csak töpreng, zúgolódik, túl sokat törődik magával, és nagyon rossz dolog, ha egy hadifogoly fogságába kerül a gondolatainak.

Megvolt a télnek is a szépsége. Captatni a vakítóan fehér hóban, fehér törzsű nyírfák között. Látni nagy ritkán egy-egy nyulat, de a veterán sánta őrnek nem volt többször szerencséje, nem volt több nyúlporékolt a parancsnokságon.

Elérkezett a cséplés ideje a kolhozban, ahonnét kitiltottak bennünket.

Göki mellék, Monastirka a 7.024. sz.
hadifogoly táborban V. Moldovan román
hadf. tarts. helyg. festőművész készítette
azt a kis képet a hadifogoly Ketyay
István tarts. zászlósról

Beregnyei Miklós:

Hej halászok, halászok...

(II. rész)

A Megyei Levéltárban őrzött jegyzőkönyvek és dokumentumok 1947-től találhatóak a Paks és Vidéke MSZ: fondjában és az első hivatalos jegyzőkönyv 1947. január 17-én kelt. Ekkor tartották Bencze Ferenc lakásán az igazgatósági és intézőbizottsági ülésüket.

Ezen az ülésen jelen volt:

1. id. Feil Ferenc elnök igazgatósági tag
2. Széles D. Béla ügyvezető-igazgató jegyzőkönyvvezető, igazgatósági tag
3. Szepesi Imre igazgatósági tag
4. Meisitz Lajos halász
5. Nyitrai Ferenc halász
6. Kovács István halász
7. Sipos Ferenc halász

Az ülésnek négy napirendi pontja volt:

1. Szövetkezeti tagok selejtezése
2. Szövetkezeti üzletrész emelése
3. A halászatnak a folyó évben szövetkezeti alapon való megindítása
4. A víz szakaszok és tagok beosztása

Széles D. Béla ügyvezető felolvasta az alapszabály 15. §-át, mely a tagok kizárására vonatkozik, mely szerint azon hivatásos halászok, akik az elmúlt évben a felszólítás ellenére sem rendezték bértartozásukat, csak úgy veszik fel tagként, illetve csak az esetben kaphatnak erre az évre halászsengedélyt, ha bértartozásukat visszamenőleg, legkésőbb 4 héten belül rendezik. A múlt évben bérükkel adós maradt nem hivatásos halászokat, akiket a szövetkezet csak méltányosságból vett a tagjai sorába a mai nappal már nem tekinti szövetkezeti tagoknak. Halászni semmi féle szerszámmal nincs joguk.

Az üzletrész emelése tárgyában úgy határoznak, minden kishalász 20 forintot, a nagyhalászok 200,- Ft-ot kötelesek a szövetkezet pénztárába befizetni és ez az összeg csak rendkívüli kiadásokra fordítható.

Az intéző bizottság megállapítja, hogy ezidő szerint a következők szerepelhetnek mint nagyhalászok:

1. Bencze Ferenc	9. Sipos Ferenc
2. Isgum Ferenc	10. Sipos János
3. id. Feil Ferenc	11. Sipos László
4. ifj. Feil Ferenc	12. Kovács István
5. Nyitrai Ferenc	13. Orova István
6. Meisitz Lajos	14. Hováth Ferenc
7. Feil József	15. Zerza István
8. legif. Feil Ferenc	16. Orova János

Többször elhangzott a nagyhalász és kishalász minősítés. Jómagam is kíváncsi voltam rá, mit takar ez a megkülönböztetés és amikor egy nagyhalászt kérdeztem arról, mi a különbség a két halász között, akkor így válaszolt: "ég és föld, nem is lehet egy napon említeni a kettőt". Végül csak sikerült ennél az "érvnél" konkrétabbakat megtudni, miszerint a használt szerszámok alapján minősült valaki nagy vagy kishalásznak. Ezért szükségesnek tartom a kétféle kategóriához tartozó szerszámok felsorolását.

Nagyhalász szerszámok:

1. Kerítháló	200 m-es
2. Kecsege háló	75 m-es (fenékháló)
3. Laptuló-háló =	csónakból, menet közben használták (fenékháló)

4. Balind-háló ez a víz tetején úszott
 5. Varsa = csak akkor, ha fokrekesztést végeztek és a kerítő hálón egy nyílást hagytak, oda rakták a varsát

6. 2 db ladik

Kishalász szerszámok:

1. Varsa
2. Milling - rámás merítőháló
3. Dobóháló
4. Slepzsák - ladikból kidobva húzták maguk után
5. Kece - háló
6. Fenék horog - több száz méteres
7. 1 db ladik

Az intéző bizottság hozzájárult ahhoz, hogy idősb. Isgum Ferenc mint volt vízjog-tulajdonos a vasútállomástól az erdő sarkáig varsázhasson.

Id. Orova István illetve József és idős Wolf Márton kishalászok a kishalászokra megállapított adónak csak 25 %-át fizetik, előrehaladott korukra való tekintettel.

Az elnök akként kapja díjazását, hogy maga helyett egy embert van jogában állítani, s amennyiben megfelelő számmal is hozzájárul, úgy a bevételből ugyanolyan részt kap mint a többi nagyhalász.

Az ügyvezető részére az intéző bizottság tiszteletdíj fejében évi 500 forintot állapít meg, és a kiadott horgászjegyek minden darabja után 2-2,- Ft díjat. Mind az elnök, mind pedig az ügyvezető köteles minden hét péntekén hivatalos órát tartani s a halászok rendelkezésére állni.

A horgászjegyek évi árát 15,- Ft-ban állapítják meg, azok akik ladikról rendszeresen, majdnem az egész évben horgásznak, s állandó rendes foglalkozásuk nincs, 30,- Ft az éves területjegyük.

Emelőhálószok évi 50,- Ft-ot fizetnek és hálójuk szembősége nem lehet kevesebb 30 milliméternél.

Az üzemszakaszok beosztását későbbi időpontra halasztották, mert a nagyhalászok listája még nem végleges.

Nem döntöttek a halászatnak szövetkezeti alpra való helyezésében sem, ezért január 19-én újra összehívták a nagyhalászokat, mely gyűlésen meghatározzák az üzletrészek után fizetendő adó mértékét. Ezek szerint az üzletrészek névértékét 10,- Ft-ban állapítják meg, melyből a kishalászok 1 db, a nagyhalászok 6 db tízforintos üzletrész jegyzését vállalják.

A következő gyűlésre 1947. január 25-én került sor, hol ismét pontosították a nagy és kishalászok névsorát.

A közgyűlés nagyhalásznak minősítette:

1. legid. Feil Ferenc elnök	10. Sipos János
2. Bencze Ferenc	11. Sipos Ferenc
3. Isgum Ferenc	12. Sipos László
4. id. Kovács István	13. Orova Ferenc
5. ifj. Feil Ferenc	14. Orova János
6. Nyitrai Ferenc	15. Mészáros Pál
7. Zerza István	16. Horváth Ferenc
8. Feil József	17. Meisitz Lajos
9. legifj. Feil Ferenc	18. Orova István

Kishalásznak minősítették:

1. Szepesi Imre	9. Német István
2. ifj. Kovács István	10. Gogolga János
3. Kern János	11. id. Zsinka János
4. id. Orova István	12. ifj. Zsinka János
5. Burján Sándor	13. Bán Ferenc

6. Váncsai János
7. Kovács András
8. Meisitz Ferenc

14. Kimlei Imre
15. Kern Ferenc
16. Ill József

Kizárattak:

1. Bárdos József
2. Molnár Valér
3. Pula Miklós
4. Oláh

5. Jónás János
6. Sas János
7. Takács György (Dunapataj)
8. Király Rudolf

Ezek a névsorok igen gyakran változtak és a minősített halászok csak egy része volt a szövetkezetnek a tagja. Ezt alátámasztja Széles D. Béla ügyvezető 1947. január 28-án kelt jelentése, amelyet a Halászati Szövetkezeti Központba (HSZK) küldött. Ebben a jelentésben az áll, hogy a szövetkezetnek 25 tagja van, a jegyzék azonban még revízióra szorul.

A budapesti központ már a 3/1946. számú leiratában kérte az ország összes halászati szövetkezetét, hogy jelentsek a taglétszámukat. A tagsági viszonyok elég ziláltak voltak, mert csak 1947. március 24-én jelentik hivatalosan a taglétszámot, de ezt is csak azért mert ismét sürgette a Központ az adatszolgáltatást.

A 253/1947. számú leiratra az alábbi jelentést küldte a szövetkezet Budapestre:

1. Végleges elnök nincs, ideiglenes:	Isgum Ferenc	Halász u. 1/a.
2. Ügyvezető:	Széles D. Béla	Deák F. u. 32.
3. Halászbokrok száma:	4	
4. Bokorvezetők:	- Bencze Ferenc	Duna u. 24.
	- ifj. Feil Ferenc	Halász u. 4.
	- Feil József Szt.	János u. 41.
	- legifj. Feil Ferenc	Halász u. 4.
5. A bokortagok neve és pontos címe:		
	- Isgum Ferenc	Halász u.
	- Nyitrai Ferenc	Duna u.
	- Orova János	Alsódunapart
	- Sipos Ferenc	Halász u.
	- Kovács István	Árvíz u.
	- Wolf Mihály	Alsódunapart
	- Meisitz Lajos	Dunaföldvár
	- Sipos László	Halász u.
	- Zerza István	Alsódunapart
	- Horváth Ferenc	Madocsa
	- Sipos János	Alsódunapart 18.
	- Mészáros Pál	Dunapataj
6. A szövetkezet létszáma:	kb. 30 fő.	
	Pontosan csak a revízió után közölhető.	
7. A tagrevízió időpontja:	1947. április 16.	

Ebből a jelentésből kitűnik, hogy id. Feil Ferenc elnököt időközben leváltották mégpedig a február 14-i közgyűlésen. A leváltás oka a szövetkezet vagyonának hűtlen kezelése, melynek következtében a szövetkezetnek 2.050 Ft kárt okozott. Ez a sikkasztás nagyon megnehezítette a szövetkezet helyzetét, hiszen az esedékes bérfizetéseket sem tudta teljesíteni.

Széles D. Béla 1947. február 14-én bérletfizetési halasztást kér az Országos Halászati Felügyelőségtől. (OHF) Ugyanis január 25-én az OHF-től sürgetik az I. negyedévi haszonbér befizetését, ami 3.053 Ft 75 fillér.

Ennek befizetési határidejét kérik április 1-ig elhalasztani. A fizetőképzetlenségnek a következő okai voltak:

1. A volt elnök által okozott kár
2. Az 1946-os év sem sikerült jól, hosszú volt a tél a jég csak március 9-én ment el a Dunáról, a holtágakban pedig még mozdulatlan.
3. Maguk a tagok és bérlők sem tudtak fizetni mert "a halászok nagy része teljesen vagyontalan".

A szövetkezet szorult helyzetét jól jellemzi az 1946-os év pénzügyi jelentése, melyet az 1947. február 9-én készült jegyzőkönyv rögzít. Ezek szerint:

1946-ban:	bevétel:	6.292,- Ft volt
	kiadás:	4.940,- Ft
	maradvány:	1.352,- Ft
	A sikkasztásból eredő kár:	2.050,- Ft
1947. I. n. évi bérleti díj:		3.53 Ft 75 fillér

A súlyos pénzügyi helyzet miatt teljesen fizetés képtelenné vált a szövetkezet. 1947. március 10-én kéri a Magyar Hal és Nádgazdasági Üzemeket, hogy a február 3-án megrendelt 15 mázsa pontyivadék ellenértékének befizetési határidejét 8 héttel halasszák el.

A jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy nagyon szorult helyzetben volt a szövetkezet, a tagság hangulata igen rossz.

A helyzetet súlyosbítja a nagyon elszaporodott orvhorgászat és halászat. Mindennaposak a révkapitányságra küldött feljelentések, melyek nagy részében név szerint említik az orvhalászokat de egy jelentős részében csak mint ismeretlen személy ellen tesznek feljelentést. Az orvhalászat legsúlyosabb formája a robbantásos halászat. A háborúból visszamaradt kézigránátokat használták fel erre a célra.

1947. április 3-án a szövetkezet ismét kéri az I. negyedévi és már a II. negyedévi bérleti díj befizetésének az elhalasztását is. A II. negyedévi díj és 3.053,- Ft 75 fillér.

A fizetése képtelenség okait így összegzi az ügyvezető:

"Az elmúlt év halászata, különösen az őszi halászaté kedvezőtlen eredménnyel zárult s már igen korán - október hónapban - befejeződött, mert az állandó alacsony vízállás mellett, minden létező gödröt többször lehalasztunk s áradás nem lévén, újabb hal nem húzódtott azokba.

A tél igen hosszú volt, március közepe felé ment el a jég, s a jégzajlás kb. 10 napig tartott úgy, hogy ezen idő alatt sem tudtunk halászni. Amikor a jég végre elment, a vízállás hirtelen abnormálisan magasra emelkedett úgy, hogy nagyhalászainknak egy-egy teljes napi eredménye néha csak 5-6 kiló, tehát oly semmiség, amelyből még a halászsegédek és inasok napszámát sem tudjuk fedezni. Halászaink a hosszú tél alatt kikoptak mindenből s most még a napszámnak megfelelő összeget sem bírják megkeresni.

Legtöbbjük sem az I. sem a II. n. év bérét megfizetni fenti okokból nem képesek, a legjobb igyekezetük mellett sem. Ilyen rossz fogásokra emlékeztünk szerint még nem volt példa."

A halászok nem javuló életkörülményei egyre rosszabb hangulatot eredményeznek és a megélhetésért folyó harcban árgus szemekkel ügyelnek arra, nehogy valamelyik család helyzete egy kicsivel is jobban alakuljon mint a sajátja. Ezt példázza az a próbálkozás, melyet Orova Ferenc kísérelt meg. Ugyanis azt kérte az 1947. március 9-i gyűlésen, hogy "a 18 éves fia mehessen a a nagyhalászokhoz maga helyett, ő maga pedig a másik fiával, kis szerszámmal halászna." Ezzel kapcsolatban heves vita alakult ki. Feil Ferenc és több társa úgy vélekedett, hogy egy személy nem lehet egyszerre kis és nagy halász, ezt a szabály tiltja.

Az ügyvezető - Széles D. Béla - kérte Feil Ferencet, tekintettel nevezett nagy családjára - szabályt lehet, hogy sért de a szövetkezetet nem - kivételesen járuljanak hozzá, míg a selejtező bizottság nem dönt. A halászok többsége ehhez nem járult hozzá. A határozatban Orova nem nyugodott bele, s kijelentette: "megfogja mutatni, hogy az egész szövetkezetet felborítja."

Az ügynek további folytatása lett, jelentést írtak a HSKZ-hoz, melyben így jellemezték Orova Ferencet:

"Nevezett egyébként is izgága ember. Ő volt egyike azoknak, akik a múlt évben több ízben nagymennyiségű 10 dekás pontyivadékokat árult a nyílt piacon.

Korlátolt és fegyelmezett ember, megrendszabályozása feltétlenül szükséges."

Ebben az esetben Széles D. Béla, még kezdetben védte Orova Ferencet, segíteni akart rajta. Közben őt is irigyelték és szükségtelenné tartották ügyvezető igazgatói beosztását, nem akartak fizetni neki.

Ezt Széles felpanaszolta és így jellemezte a szövetkezet vezetőjét: "Mint igazgatóságunk legbefolyásosabb és egyben legfősvényebb tagja inkább összes rágószerveit húzatná ki, sem hogy fizetésemet emelje, a selejtező bizottságot kérem arra, hogy ezt a mi nehézfelfogású embereinknek magyarázza meg, hogy ügyvezetőre szükség van és azt sem lehet kizsákmányolni."

Igen gyakran emlegetik a selejtező bizottságot.

Ugyanis a 98.684/1946. sz. FM rendelet utasította a halászati szövetkezeteket a tagrevízióra, melyet a HSZK és a Szakszervezet kiküldöttje az illetékes halászati felügyelő ellenőrzése alatt hajt végre. Erre a tagrevízióra nagyon készültek a halászok, hiszen ez az első rendkívüli közgyűlés amit össze kell hívni, melyen meg kell mondani név szerint is, hogy kiket nem javasolnak, illetve kiket zárnak ki a szövetkezetből.

Mivel eddig szinte mindenkit felvettek a szövetkezetbe és 700/1945 M.E. számú rendelet értelmében több személy nem felelt meg az alapszabályban rögzített elvárásoknak, ezért a 95.654/1946. számú rendelet hangsúlyozza, hogy nem maradhat szövetkezeti tag, aki nem tudja bizonyítani, hogy 1942-43-44-es években mint önálló halász, vagy halászsegéd működött, illetve tanfolyamot végzett és vizsgát tett. Kizáró ok az is, ha valakinek a halászat nem a fő foglalkozása.

A szövetkezet vezetősége - ismervé a halászok hangulatát - nagyon tartott ettől a tagrevíziótól. Ezt több jegyzőkönyv is alátámasztja, melyekből most kettőt ismertetek. Az első 1947. február 17-én készült és a HSZK-nak lett felterjesztve, melyet Széles D. Béla ügyvezető írt alá:

"A selejtezéssel kapcsolatban szeretném megemlíteni, hogy nálunk különlegesen komplikált kérdésekben kell a bizottságnak döntenie. Vagy egy tagunk aki 30 éve halász ugyan, de összeférhetetlen természetű, izgága ember. Működni vele senki sem tud! Kizárható-e?"

Van két másik 20 év óta dolgozó halász, egész éven át nemesponty ivadékot árusítottak a piacon. Ezt megbízható tanúk állítása szerint amióta élnek állandóan megtették, azzal a különbséggel, hogy akkor nem a paksi hanem a távolabbi piacokon mertek csak ezzel az apró nemes hallal megjelenni.

Megtűrhetőek-e ezek a többi tisztességes halász között?

Van azután több olyan tagunk aki nem volt az utóbbi években halász, de halászott 6-8 évig fiatalabb korában, majd később elment hajósnak, mert a bérlők által fizetett éhbérből megélni nem tudtak. De ízig-vérig halászok és az 1946. évben semmi panasz nem merült fel ellenük, a szövetkezetet támogatták, s közreműködésük a szövetkezetnek nyereséget jelentene. Ezek felvehetőek-e?"

A tagrevízióra készülve, a vezetőség igyekezett minősíteni - besorolni a halászokat, bár ezen besorolásokra az adó-kivetés szempontjából is szükség volt.

1947. január 30-án az Állami Adóhivatalnak küldtek egy jelentést, melyben besorolják a halászokat.

Íme a jelentés: "Tisztelettel kérjük az adó-kivetések során a következőket figyelembe venni:

Halász neve	1946-ban	1947-ben
1. Isgum Ferenc	nagyhalász volt	nagyhalász lesz
2. Nyitrai Ferenc	mint fent (Mft)	Mft
3. Zerza István	Mft	Mft
4. Kern János (Szt. István tér)	Mft	Mft
5. Szepesi Imre (Kálvária)	Mft	kishalász lesz
6. Molnár Valér	Mft	kimarad
7. Siposs Ferenc	Mft	nagyhalász lesz
8. Siposs János	Mft	Mft
9. Siposs László István	Mft	Mft
10. ifj. Feil Ferenc (Halász u.)	Mft	Mft
11. legifj. Feil Ferenc	Mft	Mft
12. Feil József (Szt. István)	Mft	Mft
13. Bencze Ferenc (Duna u.)	Mft	Mft
14. id. Kovács István (Árvíz)	Mft	Mft
15. ifj. Kovács István	Mft	kishalász
16. Kovács Ferenc	kimaradt	kimaradt
17. Orova Ferenc	nagyhalász	nagyhalász

18. Orova János	Mft	Mft
19. Bárdos József (Kosár u.)	kishalász	kimaradt
20. Pulai Miklós (Siksor 8)	kishalász	kimaradt
21. id. Wolf Márton (Kosár u.)	elaggott halász, hiányos szerszám, 1/2 rész	
22. III József (Hattyú u.)	Mft	
23. III Ferenc (Rókus u.)	csak dobó hálóval és fenék horoggal, 1/4-es	
24. id. Orova István	öreg halász, kis szerszámmal, 1/2 rész	
25. Reichhardt János (Kömlődi u.)	kishalász	kishalász
26. Horváth Ferenc (Madocsa)	nagyhalász	nagyhalász
27. Orova István (Dunapataj)	Mft	Mft
28. Jónás János	Mft	kimarad
29. Sas János	Mft	kimarad
30. Meisitz Lajos (Dunaföldvár)	nagyhalász	nagyhalász
31. Mészáros Pál (Dunapataj)	nagyhalász	nagyhalász

(Folytatás a következő számban)

*Indulás halászatra a dunapataji halásztanyáról.
Ismeretlen - háttal, Isgum Ferenc, Feil József, dr. Resch Béla, Orova István, Mészáros Pál*

A paksi brigád a bölcskei Holtágra megy.
Wolf Mihály, Horváth István, Sipos János, Szepesi Imre, Feil József, Albert András

A dunapataji brigád a hartai hajós csárdában.
Feil József (Öcsi bácsi), Szepesi Imre, Kocsmáros Sipos János, Wolf Mihály, Horváth István, Németh Károly

Kerítőháló partra húzása.
Szabadi István, Feil József, Horváth István

Hal válogatás.
Feil József

Kecsegeháló kivétele az atomerőmű magasságában.
Izsgum Ferenc, Molnár Gyurika, Feil József, Németh Károly, Sipos László, ismeretlen

Egy szép fogás.
Kiss Gábor, Sipos János, Heizler János, id. Feil Ferenc

Hal válogatás.
Feil József

Indulás a dunapataji tanyára.
Feil József, Feil János, Németh Károly, dr. Resch Béla, Szepesi Imre

Zárszámadási vacsora a Resch-vendéglőben.

(Ekkor már Bencze Ferenc az elnök.) Sipos László, Feil Ferencné, Feil Ferenc, Feil Józsefné, Feil József, Feil János, id. Feil Ferenc

Készülődés a háló beszédésére.

Szabadi István, Nyitrai Ferenc, Albert István, Horváth István

PITYPANGVIRÁG

(Gáts Krisztina Beáta versei, Szekszárd, 2000. A szerző magánkiadása)

Egy folyóirat-szerkesztő számára mindig nagy öröm, ha a kiadványában publikálók egyike-másika önálló kötettel jelentkeznek. Így vagyok én Gáts Krisztina Beáta verseskötetével, hiszen a Paksi Tükörben 1998 óta rendszeresen jelennek meg versei. Számomra külön öröm, hogy a "Pitypangvirág" című kötetben nagyon sok olyan vers szerepel, melyek először a Tükörben láttak napvilágot, illetve az "Egy dallam a zongorán" című verses füzetben, amely 1997-ben jelent meg. Mindkét kötetet Gáts Balázs grafikus illusztrálta. A "Pitypangvirág" a Költészet Napjára jelent meg, április 14-én író-olvasó találkozó keretében mutatta be a kötetet a szerző, melyhez Gutai István írt előszót.

Tisztelegve a szerző előtt, újra közöljük az előszót és néhány verset a kötetből.

- beri -

Előszó

Marketingasszisztens. Ez áll Gáts Krisztina Beáta elegáns névjegyén. Szokatlan, ha egy sikerorientált (úgy tudom, így mondják manapság) szakmában tevékenykedő fiatal hölgy versekkel lép a nyilvánosság elé. (Igaz, nem először, hiszen a Kézjegy-antológiában már megjelentek versei.)

A látszólagos ellentmondást ő maga az *Írok, csak írok...* című versében oldja fel, amikor közli: versírás közben világgá hinti lényé minden mozdulni vágyó, megértésért küzdő érzését.

Krisztina a versírást lélektisztítóknak, élete fontos részének tekinti, de nem akar hátat fordítani a biztos megélhetést nyújtó közgazdaságtudománynak. Örömforrás számára a virág, a fa, a tiszta ég. A címadó vers mellett többször fölűnnek a virágok. Muskátlík buknak álmosan a földre az *Elalszom* címűben, a vadrózsa-tócsa képét festi az egyik, édesanyjához írt költeményben; nászutas békapárt visz a tavirózsahajó a *Míg*-ben, a *Megfürdik a tavasz*-ban ibolyafüzér lobog, pipacs tündököl.

Nemcsak a természet (és a lélek) harmóniája jelenik meg Krisztina verseiben, hanem néha szorongás és a halálfélelem is. (Elsősorban az *Elveszve*, *A gomba* címűekre gondolok.) Meglátja a hajléktalan elhagyott vackát, a piszkot, a betört kirakatüveget, a látványt verssé formálja a *Fővárosi foszlányok*-ban.

Képverseket is ír, kipróbálja a nyelvben rejlő lehetőségeket, a nyelv játékosságát, zeneiségét is. Krisztina évekig folytatott zenei tanulmányokat, úgy tudom, zeneművet is komponált. Verseiben felfedezhető tájérzékenység, harmónia utáni vágy akvarelljeiben is ott van, igen, aki ezeket a verseket írta, gyermekkorában festegetett is. Nem csoda, hiszen Krisztina tehetséges család sarja. A dédapa hagyatékából grafikák kerültek elő, nagypapjának testvére akvarellfestő, az ő egyik fia, Balázs, grafikus, ennek a könyvnek az illusztrátora, másik fia pedig neves citerakészítő mester. Krisztina édesapjának is nemes kedvtelése a rajzolás, testvére pedig (orvosi hivatása mellett) zenél.

Úgy vegye kezébe a Nyájas Olvasó ezt a könyvet, mint egy másfajta névjegyet, amely a versíró érzéseiről, szépség utáni vágyáról közöl fontos gondolatokat.

Gutai István

2000

*kőbevezett fekete égbolton
ezerszínű csillagok hullanak
mint színes szentjánosbogárkák
repkednek és fagyottan
pottyannak kabátunkra
pezsgősüveg melegíti
szájtátott hódolatunk,
s a tömeggel hömpölyögve
kiáltjuk az évezred
utolsó szavait
vágynak ígéretnek
fogadalmak félelmek
vegyülnek himnuszunk
hidegbe énekelt hangjaiba
s mikor utunkat hazafelé
vesszük már lábaink előtt
létezel - kétezer*

Soha

*A nyárból ősz lesz,
s a télből tavasz,
a jégvirág tükréből
csak könnycsepp marad.*

*De nem múlik el bennem
mindaz, mi mély,
fájdalom, mosoly.
öröm, s remény.*

*S nem feledem, kit
örökre szívembe zárok,
ki nélkül üres lenne
saját kis világom.*

Karácsony felé

*Kará-
csony
felé
sáráztatott
leveleken
bolyongok a nyirkos
utcákon végig.
Az ég apró cseppeket szitál rám s az
elcsendesedett
tereken néptelen padok sorakoznak vendégeiket várva.
Az ablakokat ünnepi díszekben simogatja
a szobákból áradó meleg,
a kémények felett füstös felhők lógatják lábaikat,
és a tetőket szépen fehérre mázolja a hó.
Karácsony angyalai lepik el a várost,
ujjongva
futkosnak,
hemperegnek,
és békés mosolyt lehelnek az emberek arcára.*

Hazafelé

*Kínokkal teli hajt haza hozzád szomorúságom.
Éjbe futnak már a színek, ragyás telihold-korong
mászik fel a horizontra és széttúrja a felhősávot.
Fenyegető árnyként rohannak mellettem a fák,
autóm nyeli a fehér csíkokat az út közepén.
Sietek, csak már otthon legyek.
Hozzád vágyom én.
Fázom. Elég volt a mából.
Fekete kapukat nyitogat előttem a hold
Senki földjén őrangyalok járnak.
Fényszóróm utat mutat feléd,
s mellém szegődik kedves, Kedves.*

Könnyezem

*Briliánsként csorran,
arcomról
lepottyan
könnnyem.
Fáj elvesztenem,
mégis
így szerelmem
könnyebb.
Végtelen úton
magammal
húzó
a kint.
Elfogyott szavam,
keserűn
magam állok
itt.
Elveszett kedvem
helyetted
keresem,
hiába.
Szemeim vizében
ott úszik
mosolyom
hiánya.*

Sirályok a vízen

*Sirályok a vízen
Fehér hajócskák.
Billegnek, csőrük
Fel s alá jár,
Sima a folyó,
Zöld, sárga csillám,
Elmosódott képében
Még láthatod
Magad is
Boldog nyarad
Semmivé lett
Hamvait.*

*Szeretnéd, ugye te is,
Ha a víz, az a víz,
Ha a nap, az a nap,
Ha az ég, az az ég,
Ha a kéz, az a kéz
Lenne még...*

*S a mosoly fakó
Arcodon, mondd
Miért lett fáradt
Ránc azon az
Új napon, mikor
Az a víz, más víz,
Az a nap, más nap,*

*Az az ég, más ég,
Az a kéz, más kéz
Lett már...
Ugye, nagy kár, hogy
A perc meghal, te
Állsz tétován,
S hiszed, az az emlék
Nem fáj már
Sok év után...*

Gondolatok

A világ

*Gyermekként a világot a tenyerembe fogtam.
Most úgy érzem, képtelen vagyok megtartani,
cseppenként fogy el ujjaim között.*

Szappanbuborék

*életünk. Szépen telik, egyre színesebb és tágasabb,
aztán egyszer csak elpukkan.*

Elmúlt idők szerelmeihez

*... életünk fonala egyetlen, kedves kis gombolyaggá
alakult,
majd újra szálaira bomlott, hogy másikkal fonódjék
össze...*

BOGNÁR JÓZSEF

Szeressen valaki!

*Reszkető kezemben tartottam
a szívárvány gyönyörű ujjait.
- Közben halkán dalolt az éj.
Kerestem az álmat, de a reggel
gyorsan utolért.*

*Nem szép a valóság nekem,
mert egy picit fáj,
de tudom, hogy csak a sötétben
fekete a szívárvány.*

*Jöjj fény, segíts és mondd:
mit higgyek el?
Szeressen valaki,
hadd ne vesszek el.*

Így történt!

*Kiskutyát akart magának, már régen
- de hiába kereste,
nem találta se földön se égen.*

*Kínzó idők voltak, sok évét lopta el a bárpult,
elhagyott a "gazdi",
de még mindig egy kiskutyára vágott.*

*Egy esős nyári nap valóra váltotta az álmat,
gyönyörű volt és igaz
amit akkor és ott látott.*

*Édes, szép, pici kutyus várta tőle a szeretetet,
de az "eltékozolt élet"
nem tudta, vajon most mit tehet.*

*Nézték egymást a valóságon túl, valahol
- miközben az élet -
a gyönyör dalából néhány strófát eldalolt.*

*Most mit tegyen? Ezután mindig együtt?
Igen. Soha nem válni el.
Édesen pislogott rá egy Aranyszőrű Spániel.*

SZARKA JÓZSEF

Az éjszaka rengetegében

*Az éjszaka rengetegében
egy titkos évad idején,
rongyos árnyak bújnak egymáshoz
s magába roskadva áll a szél,
egy tenger halk hangja bolyong
elárvult, messzi partokon,
egy szomorú emberarc fölött
csendben megáll egy üstökös.*

*Elárvult negyven évem kíséretében
megyek az éjszaka rengetegében,
erdők sóhaja köpenyem,
vállamon fonnyadt fény pihen,
megyek az alagút felé,
- kijáratánál vár a fény,
megyek csak, míg egy napon
elhagyom utolsó lábnyomom.*

KUTI HORVÁTH GYÖRGY

Karácsony

*A szeretetnek ünnepén
köszöntelek kedvesem,
maradj itt szívközelben
s ünnepeljél énvelem.*

*Nem kell a fényes pompa,
nem kell a sok ajándék,
elég egy tiszta mosoly
mit küld szívbéli tájék.*

*Amikor eljön az éj,
s szemedre száll az álom,
megcsókollak csendesen,
s jóéjszakát kívánok...*

Őszi kép

*dúlnak a szelek már
vérviz a kert
alkonytájt
riadt vadlibák
szántják az eget
távol a horizont felett
kék szemével még
vissza néz a nyár
majd elsiet derengve
a lángsörényű hegyek mögé
dúlnak a szelek már
vérviz a kert
induljunk mi is kedves
hogymég a tél
jégvirágzása előtt
megérkezzünk
szerelmünk oltalmába
s betakargathassuk egymást
leheletünkkel...*

Találkozás

*Találkoztunk a szavakban.
Egy képzelet-szülte tájon.
Még ősz leng ott is. Aranyragyogás.
S Naptollú szél simul ághoz.*

*Hangokkal, szavakkal
így tudunk mi is,
két testet összegyúrni
az éter hullámain át,
s egymás lelkébe bújni...*

OLÁH ZOLTÁN

A mulandóság mértanában

*Mikorra holdra ébred
a márványló mulandóság
és bronzzá borzad benne a sorsod,
megkérdesz majdán akkor,
mint a Tevere a Tirrén tengeréhez érve,
hatalmas hullámai hitelével:
hol van hona a halálnak,
ama hihetetlen végnek,
az Isten sejtjeibe simuló elmúlásnak,
világot virrasztó messzeségnek?*

*Megkérdesz, megkérdesz majdán akkor,
de kitől is, ha nem magadtól,
ki törvényt tanultál a csillagoktól,
a némáktól példabeszédedet,
a koldusoktól, mi az az ének,
a bénáktól a bottalozást,
patakoktól az igazmondást...*

*Megkérdesz, megkérdesz majdán akkor,
de csakis, csakis temagadtól;
bronzzá borzadásod után
hány nyelven beszél majd a halál,
hisz halványan, de hűvösödik már a véred,
mikor leányaid szomorú szemeit nézed.*

*Elárvulnak a porladó pillanatok,
mégis planétává pulzálnak a planktonok...
A választ mégis csak Ő, csak Ő tudja,
de mint mindenkor, most is elhallgatja.*

PATAKI CSABA

Az önző ember...

*ÉN... mily önző e szó!
Egoista földi halandó!
Igen, én vagyok, mert élek,
Vagyok, mert remélek!*

*De tán rossz ez?
Vagy csak az irigyek irigylik életem.
Létezem! Létezem!
Világ, hallod szomorú kijelentésem?!?*

*De a dac bennem bujkál, hogy
bizonyítsam a világnak... VAGYOK...
Épp ezért írok !*

*S ha majd hantok hada hull rám,
Beföd a föld, nincs tovább.*

Emlék!

*A tó partján mélán bámulom,
a milliónyi csillám játékát,
melyek a víz tükrén játsszák az élet nászát!
Régmúlt gyermekkorom tör utat elmém falán.
Gyermekként is éltem át ily csodát.
Ó de rég is volt, egy nyári estén,
A hold fürdött az éji víz tükrén.
Én féltem! s még levegőt sem vettem,
Nehogy e látvány elvesszen.*

*Csak ültem s órákig elmerültem
a csobogó hold vizében,
Magamban érezve a harmatos vízcseppeket,
A kis csillámok csodáját,
Melyek játszottak a fény udvarán.*

Vég!

*Vidul arcodon a méreg,
Szemed gyűlölet szántja már!
Végzeted lenne számunkra megváltás!
Te gonosz, te sötét árny, bárcsak kaszádat törnéd már.
Nem vagy mindig magasztos halál,
Elviszed azt is, kire még az élet vár!*

Várom a csodát

*Várom a csodát mely mennyből jön
S poklon át megjárja a tengernyi romlást...*

*Várom a csodát mely emberből jön
Szeretet mindenek fölött...*

*Várom... a csodát...
Mely utat nyit a téren át,
mert lélek nélkül nincs másvilág.*

Kislányomnak

*Szép mosolyán álmodám
Zengő hangján csilingel száz madár
Irigye vagyok, ki belőle többet lát
Lelkem vigyázva vigyáz rá.
Virágzó violám vagy kicsi lány
Igéző pillantás minden, mit mondanál
Akarva akarlak, szeretve szeretlek én kicsi Gyermekem.*

MISZLAI GYULA

Kész a leltár

Őzlábhosszal múlik el a nyár és
 én meghalok.
 Ág voltam egy rejtelmes erdőben,
 kínok évgyűrűi emeltek magasra,
 s táplált az édes anyaföld.
 Ismertem a gyökerek sziklatörő erejét,
 dacoltam viharral,
 s ünnepeltem fényözönben én is a létet.
 Amit kaptam most visszaadom a szeleknek, a földnek,
 az emésztő tűznek, a sötét vizeknek.
 S kik társaim voltatok, füvek, bokrok, fácánok, sasok,
 apró bogarak, csigák, pockok, farkasok, s ti is jó emberek,
 bocsássatok meg,
 bocsássátok meg, ha vétettem ellenetek.

Szelíden

Az ősz bátorrá tesz,
 a levelek körém hullt repeszdarabok,
 a remény ideje sem ijeszt,
 magam túlélve átbálgatok
 roskadt kapuin, szélomotorozta
 hátam jövőm falának vetem,
 gyávák konca hogy lehetnék,
 szikrázó múltam átfénylik Istenen,
 hogy ki leszek kitalálom,
 43 év védi titkaim,
 lompos kis szörnyek körbejárnak,
 nyalogatják sebeim sunyin,
 ugatva újakat ütnek, lajstromba gyűjtve
 nyalják sebem, s véremért ugatnak,
 viszályuk, mondják értem, s ellenem dül,
 szelíd vagyok, szelíd bocsáthatatlanul.

Ave atque vale

*Az ami most van, már nem lesz holnap,
 tegnapként érte majd harangok szólnak.*

*A szél, a fák fölött rend honol, tudom,
 apa most megy el a csillagközi úton,
 mögötte könnyé vált kutyája ugat,
 a perceket figyelem, mint sóbálványokat,
 s nézem arca Vezúv-kráterét,
 elviszem magammal két medveszemét,
 egy szalmaszállal az éjt átúszom,
 s meglesem egy csillagablakon,
 ki bölény volt, farkas, öreg madár,
 aztán csak tollpihe,
 meglesem, ahogy ellibeg az örvénylő semmibe,
 tűz lesz, köd, eső, talán salak,
 a fákból, a füvekből majd visszaszólítalak,
 elmondd, hogy áll a néma istenekkel
 az örökkévalóságba elnapolt pered,
 tanúdként fogom virágzó kezed
 s lehet elmondod majd azt is, mi
 elárulhatatlan talány:*

*a halál voltaképp élet,
 az élet pedig halál.*

DÖMÖTÖR HELÉNA

Árnyvilág

*Magasröptű árnyak
lesnek rám...*

Érzem.

*Oly testetlen a lelkem,
tékozlón néz az égre...*

Fel...

*Rettegve keres menedéket
a sötétben.*

*Életem árnyékfedél alatt,
szenvedésem égbe kiáltó
vad fájdalom,
kísér utamon.*

Minden perc örök

*Minden perc örök,
mit veled tölthetek,
ne hagyd elbújni a Napot
a felhők felett.*

FARKAS MARGIT

Szavak örvényébe

*Beásom magamat
a szavak örvényébe, hogy
fantáziám lelkemmel karöltve
szülje meg gondolataim.*

Kivirulok

*A Nap melegétől születtem
virágnak.
Kivirulok ha kedves szóval szólítanak,
törődnek velem...*

Oláh Zoltán:

Nagy László égi üdvözte

Bizony gyakran búsul bele az időbe az ember. Az évszakok közül az ős a védőszentje ezeknek az emlékezős időknek. Számvetéses ős van most is itt Pakson, a Dunakanyarra bólintó kisvárosban. Októberedik a kétezredik esztendő, s a merengés tájmutatója Budát nyilatkozta meg, pontosabban Farkasrétet, azon belül is a temetőt.

A János kórházzal szemben, a Pethényi közben magaslott az a manzárd típusú ház, amelyben albérlőként laktam 1987-ben. Hatalmas volt a tél, szinte az erkélyig fújta a havat a szélvihar. Ha addig nem is, de a szünni nem akaró csapás a ház első szintjéig büszkeltette a záporozó égi áldás megannyi pelyhét. Öreg ház lévén a rosszul csukódó erkély ajtaja előtt egyik nap egy fél méter magas hóbucka köszönt elsőként jó reggelt nekem.

Szokásomhoz híven, az évben is elzarándokoltam Nagy László sírjához halála évfordulójának napján, január 30-án. Betyár idő volt aznap is és ez már közel egy hónapja betyárkodott. Napfény nélkül lapozták a naptárt a napok.

Útnak eredtem. A fogaskerekű leállt, s a 18-as villamos sem közlekedett. Hát hónom alá kaptam a reményt, így már ketten kutyagoltunk a Déli pályaudvarig, ahol az 59-es villamos megkönyörült rajtunk, s felcapatott velünk a temetőig. A pálinkás üveg már ott örült a téli kabátom belső zsebében, türelmetlenül várva küldetésére. Végre-alahára bevettük Farkasrétet, s a diadalt a Búfelejtő vendéglőben meg is ünnepelem egy pohár Szekszárdi Óvörössel. A temető felé vezető úton vettem egy mécesest a didergő, toporgó árustól. Lassú, ropogós léptek vittek el a művészarcelláig. Honthy Hanna, Szécsi Pál, Somogyváry Rudolf... áhá, megvan! Nagy László!!!

Már kopjafásan fogadott a sír a térd fölöttig érő hóban. A táblát természetesen nem lehetett látni, de a hősüveges kopjafa árulkodott hódolva az égnek, hogy ez bizony a költő sírja. A kicsiny, tűnődést követően óvatosan előhúztam a szívem fölött virrasztott pálinkásüveget, majd ráöntöttem a halomra, megcélozva a költő alvó szívét. Hirtelen fúrta át magát a mennyi illatot árasztó nedű a példátlanul vastag prémen, s amikor befejezte küldetését, a Nap ha csak pár pillanatra is előbújít több hetes takarója mögül. Megmutatta rég nem látott aranylón álmos arcát. Rám mosolygott, s megköszönvén az emlékezést sebtében visszabújt felhői mögé. A pálinka-fúrta tölcser torkolatába mélyítettem a mécesest, nagy nehezen lélekre kapattam, s a kortynyi maradék elixírt kiittam a megkönnyebbülő üvegből.

A főkapuig csakúgy, mint idejövet nehezen verekedtem át magam az itt-ott megsebzett hóban, de utam balladája alatt valami kimondhatatlan megnyugvást éreztem. Béke szállt belém, s a körém pilléző türelem pillanatai kísérték el a Búfelejtőig, ahol már várt rám a Babits-i bíbor, a Szekszárdi Óvörös, ami elénekeltette bennem a hazáig vezető úton a Himnuszt abban a nem mindennapi időben.

Beregnyi Miklós:

Postán érkezett örömhír

Kellemes meglepetésben volt részem mikor kibontottam a postai küldeményt, és "Szemelvények Sárszentlőrinc múltjából" címmel egy szép kiállítású és dedikált könyv ejtett ámulatba. A könyv szerkesztői Csepregi Béla nyugalmazott lelkész és Karl Jánosné Csepregi Erzsébet lelkész, kiadó a Sárszentlőrinci Evangélikus Egyházközösség és a Zsivora György Népfőiskolai Alapítvány. A kötet két részből áll, az első rész Csepregi Béla 1957 és 1999 közötti írásait és előadásait tartalmazza, a második részben a Sárszentlőrinci Egyházközösség történetét foglalják össze a szerkesztők jeles elődeik írásai alapján és nyújtanak betekintést a gyülekezeti élet hétköznapijaiba. Ezt a betekintést megkönnyíti a közel húsz oldalas függelék fotói. Igen fontos helytörténeti adattár "A Sárszentlőrinci Evangélikus Egyházközösség szavazati joggal rendelkező egyházfenntartóinak névjegyzéke 1975. december 31-én" című névsor, mely 655 nevet tartalmaz.

Olvashatunk a Sárszentlőrinci Dalárda 50 éves történetéről, a Tolna megyei Névgyűjtemény Sárszentlőrincre vonatkozó helynevekről, és a családnevek megkülönböztetésére szolgáló ragadványnevekről.

Az a Sárszentlőrinc amely régen híres volt középiskolájáról, mára egy megroppant gerincű település lett, ám ebbe a helyzetbe soha nem nyugodott bele Csepregi Béla lelkész úr - és családja - aki mindig hitet és reményt sugárzott környezetére. Úgy érzem ez a könyv egy jalkiállítás a faluért, Sárszentlőrinc jövőjéért.

Beszélgetés Laposá Zsuzsával

a festészetről és a grafikáról

- *Hogyan kezdődött a rajzzal való kapcsolata?*

- Az óvodában rajzoltam sokat. Én nem nagyon emlékszem már rá, csak anyukám mesélte, hogy ott figyeltek fel rám, jobban rajzok mint a többiek. Első osztályos voltam amikor nyertem rajzpályázaton. Bejártam Paksra nyaranként rajzolni. Általános iskolában 6.-ig otthon, Madocsán jártam, majd azt követően Pakson a Bezerédiben. Itt is az iskola rajzszakkörébe jártam. A rajzot és a szakkört is Bencze Barnabás tanár úr vezette. Elhatároztam, hogy Pécssett szeretnék továbbtanulni a Művelődési Szakközépiskolába. 7.-ben amikor készültem Pécsre, Takács Évához jártam a Paksi Képtárban működő rajzszakkörbe. Nagyon örültem amikor elsőre felvettek.

- *Pécssett hogyan ment a tanulás, hogyan sikerült a beilleszkedés?*

- Emelt óraszámiban tanították a rajzot, heti 8 óra és egy teljes nap szakmai. Én a textil szakra jártam és ott végeztem. Anyagszerkesztést, goblein szövést és a szerkesztést tanultuk meg. Színvilágunkat fejlesztették és a rajzot. Minden hétvégére sok feladatot kaptunk. Hazajöttem pénteken, kicsit pihentem és utána éjszakáig dolgoztam, majd másnap szombat éjszakáig ismét. Vasárnap jött a tanulás és visszaindulás Pécsre.

- *Ruhatervezés is volt?*

- Az csak fakultatívként ment. 3.-ban volt egy pályázat, II. országos ruhamodell tervező verseny, melyet Kaposváron rendeztek meg. Az volt a feladat, hogy az anyagot minél jobban vissza kellett adni, pontosabban az anyag minőségét. Javasolták, hogy próbáljam meg a divatrajzot is és az első divatrajzomat akkor csináltam meg. A pályázatra hármat kellett csinálni és mind a három bekerült a döntőbe, majd ezeket meg is kellett varrni. Bemutattuk és akkor láttuk, hogy a többieknek akik már régóta varrtak milyen szépek a munkáik. Ők olyan iskolából voltak, akik magán iskolába jártak és csak azzal foglalkoztak. Végül elég jól sikerült ez a pályázat és kedvet kaptam hozzá. Anyukám is amikor volt a pályázat, figyelt rám és Ő is segített.

- *Pécssett voltak a kiállítások?*

- Kiállítások voltak, de erre nem sok időm volt a tanulás miatt. Több kiállítás volt az általános iskolai tanulmányok közben. Pl. A Paksi Atomerőmű Látogató Központban, ahol az volt a tét, ha azt megnyerem, akkor elmehetek a Balatonfüredi üdülőjébe. Nagy örömmre ez is sikerült.

- *Hogyan történt a pályaválasztás?*

- Eljött a negyedik, mindenképp valami művészeti iskolába szerettem volna menni. Pestet és Sopront jelöltem meg. A felvételire Tóth István készített fel. A tanáraink is mondták, hogy elsőre nagyon nehéz bejutni. Végül is a kétfordulós felvételi vizsgán sikerült megfelelni és felvettek a Budapesti Iparművészeti Egyetemre. Nagyon örültem neki. Igaz ugyan, hogy Pestet nem szerettem, attól félttem, hogy az iskola ott lesz bent a város szívében, nagy forgalom, rengeteg ember. Kellemes csalódás ért, mert az iskola kint van a Zugligeti úton zöld övezetben.

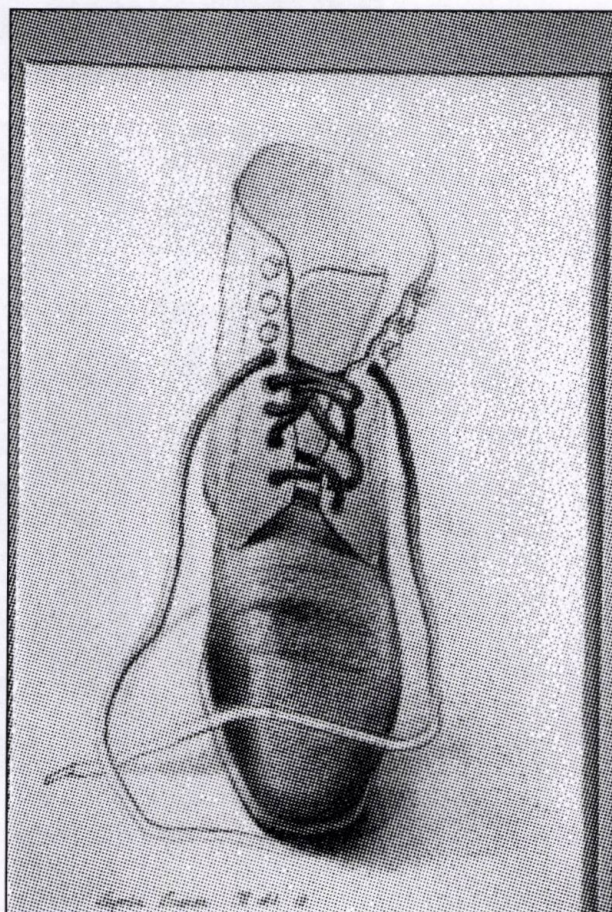
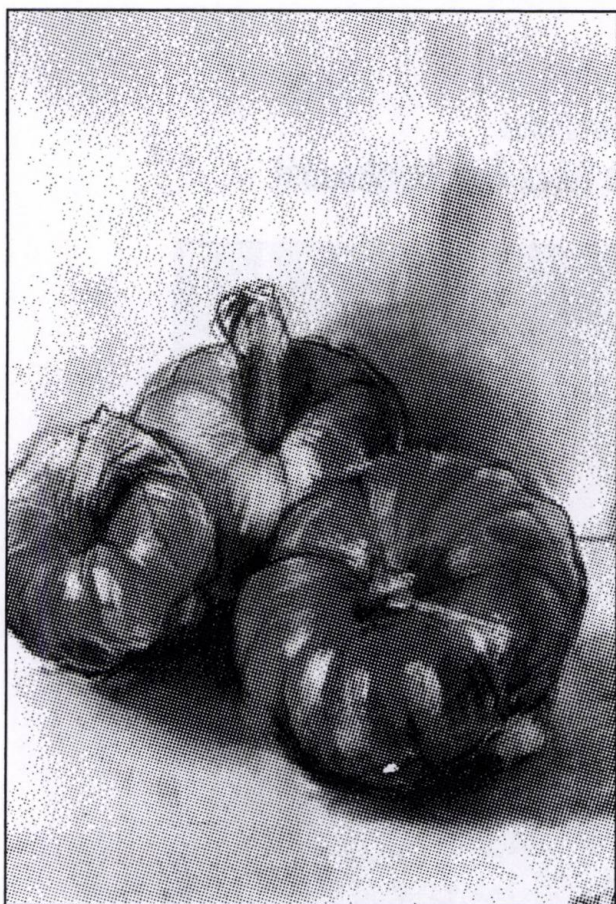
- *Milyen szakon folytatja a tanulmányokat az Iparművészetin?*

- Textiltervező szakon.

- *Mi a kedvenc témája?*

- *Végül is nincs kedvenc témám, minden téma jó, csak ne szögletes geometriai dolgokat kelljen csinálni. Szeretem a természetet. Technikában a festést szeretem. Olajjal még nem volt lehetőségem. Akrillal meg pasztellal szoktam használni. A felvételin is úgy dolgoztam.*

Győrffy József

Ami az előző számból kimaradt...

Szakmája fazekas
Látogatóban Fogasné Rácz Éva fazekasnál

Műhelycsendélet munka közben. Az alkotás pillanatai.

Néhány dísz- és használati tárgy az alkotások közül

Májér Zsófia:

Egy paksi festő gondolatai

Azt a feladatot kaptam, hogy írjak a "Paksi Tükör"-be néhány gondolatot a festézetemről, magamról és az októberben lezajlott "Paks és környéke régen és ma" c. kiállításomról. Több okból is megtisztelő ez számomra. Alkalmam nyílik bemutatkozni e lap olvasóinak és paksi emberként paksiakkal oszthatom meg gondolataimat.

Májér Zsófia vagyok, születésem óta Pakson élek. Korábban az erőműben dolgoztam, de már négy éve főfoglalkozásom a festés. (1994-ben kezdtem festegetni, az elmúlt 6 évben közel ezer képet készítettem.) Nagyon sok tervem van, remélem lesz erőm és egészségem őket megvalósítani!

A terveknél is fontosabbak az életemben a magánéleti kincseim. (Mélyen hiszem, hogy az ember gazdagsága az emberi kapcsolataiban mutatkozik meg.) Van két egészséges, értelmes, jószívű kamaszlányom, akik szellemi és testi fejlődését végigélhettem, az anyaság minden félelmét, örömet magaménak tudhatom. Vagy egy csodálatos házasságom, ami úgy vélem a mai világban igen ritka kincs. A sors igen kemény próbák elé állította a kapcsolatunkat, volt módom megtapasztalni, milyen értékes társat kaptam.

Kincseim többek között sok tartós és mély barátság, a rokoni szeretete, húgom és édesanyám létezése, lelki kötődésünk. Ezen értékek nélkül nem tudnék sem élni, sem alkotni!

Ennyit bemutatkozásként, most pedig térjünk át közös kincsünkre, Paks városára néhány gondolat erejéig.

Paks, lelkemben még mindig az a kedves község, ami gyermekkoromban volt, csak azóta nagyobb, korszerűbb, szebb lett.

Szeretem a Dunánkat, órákig tudnám nézegetni, ahogy apró fénymanók fürge táncot járnak a szelíd hullámokon, ahogy a felkelő nap aranyfolyóvá változtatja a felső kanyart, jellegzetes illatától pedig újra kislánnyá leszek.

Szeretem a Csányi-kert zöld illatát, buja növényzetét, melyben oly sokszor játszottunk madarak és fák napján.

Szeretem a "mélyutat" a csendjéért és mert igazi út, nem beton, ahol az anyaföldön járhatok, felettem óvón összeborulnak az akácok és cserjék, hogy árnyékukkal szeressenek és leveleiken átragyogó fényvillanásokkal örömet szerezzenek.

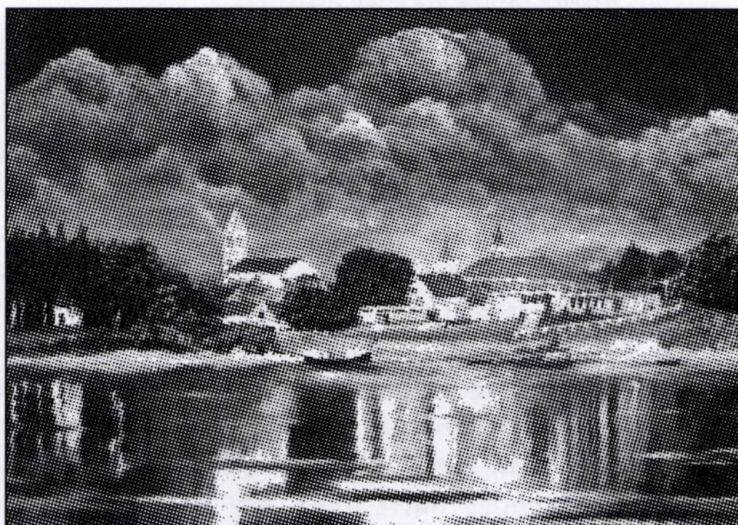
Ilyenkor megáll az idő, körülvesz a szépség, béke van, a világ megszűnik, csak ez a harmónia létezik amit a természet alkotott és ad ajándékba minden arra járónak.

Szeretem az Ürgemezőt májusban, virágzás idején, mikor

színek és illatok sokaságával ünnepli az új tavaszt. Ősszel, mikor kis ligeteiben sétálva az avar zizeg a lábam alatt. Télen, mikor a telihold apró gyémántokkal szórja tele a hótakarót.

Még nem említettem a Bum-szigetet, pedig az ám a béke szigete! Olyan pihentető nyugalom sehol a világon nincs, mint ezen a csepp földdarabon. A korzónk hangulatát nem is kell bemutatni, ki ne tudná, milyen jó ott lenni, pihenni, emlékezni ifjúságunk dunaparti rendezvényeire.

A Sánc-hegy, az Imsósi erdő, az alvág hangulatos utcái és még hosszasan tudnám sorolni azokat a csodákat, amik csak karnyújtásnyira vannak tőlünk.

Bizonyára mindenki szívesen bejárná a világot, de azért vegyük észre, hogy a közvetlen környezetünkben is benne rejtőzik a világ összes szépsége, csak meg kell látnunk azt!

Sajnos kevés időm van mindezt élvezni, de amikor tehetem, szívesen sétálok a város utcáin, elhagyott pincesorokon vagy a környező természetben. A már említett paksi témájú kiállítás előkészületi munkái során sok időt töltöttem ezen szépségek felfedezésével.

A több mint 40 képből álló kollekciónak mögött sok munka van, de minden percét élveztem. Egy fantasztikus kirándulás volt ez, mert minden kép készítésekor az életem egy részét élhettem újra!

Köszönöm ezt az élményt Halász Róbertnek, aki e pályán nagyon sokat segített nekem, Halász Károlynak, aki e kiállítás ötletének szülőatyja volt, családomnak, barátaimnak a biztatást és szeretetet, amivel munkámat segítették és köszönöm férjemnek, Májér Tóbiásnak, hogy oly sokat dolgozott e kiállítás létrejöttéért, hogy a munka minden fázisában segített nekem és a nehéz pillanatokban is maximális lelki támaszom volt!

Remélem, sok embernek sikerült örömet szerezni a paksi képekkel!

Ha még nem tette, kérem szabad perceiben induljon felfedező útra szép városunkban!

Paksi Tükör
Szerkesztősége
7030 Paks, Villany u. 1.

Herczeg Ágnes
Olvasószerkesztő részére

*Tisztelt Olvasószerkesztő Asszony,
 Ági néni!*

Nagy felháborodással értesültem róla, hogy a Paksi Tükör 2000. júliusi számának 39-44. oldalán megkérdézezem nélkül megjelentette az ELTE BTK Könyvtártudományi - Informatikai Tanszékére egy évvel ezelőtt (!) készített, a Paksi Városi Könyvtárban 1999. június 14. - 1999. július 9. között elvégzett KÖ-319. kódszámú szakmai gyakorlatomról szóló naplómát.

Felfoghatatlan számomra, hogy nem kérte beleegyezésemet az említett - kizárólag belső, egyetemi használatra szánt, a gyakorlati jegy megszerzéséért írt - munkám leközléséhez, mellyel súlyosan megsértette a szerzői jogi törvény rendelkezéseit. Továbbá igen furcsának tartom, hogy miért most, egy év elteltével gondolt az írás nagyközönség elé tárására. Hangsúlyozom, naplóm nem nyilvános terjesztésre, publikálásra készült, nem kívántam a Paksi Tükörben megjelentetni, mert nem sajtóközlésre való. Tartalma, stílusa, megfogalmazásai mind ezt támasztják alá. Ezt mindketten tudjuk. Önnek, mint a Paksi Városi Könyvtár igazgatójának adtam belőle egy példányt segítségét megköszönve, mert így szokás. Szomorú, hogy Ön visszaélt ezzel.

Érthetetlennek tartom, hogy miért nem tudta beleegyezésemet kérni a napló leközlésére, hiszen Önnel az elmúlt időszakban többször is személyesen beszéltem.

Nagyon sajnálom, hogy az újságírás- és szerkesztés alapvető - írott és íratlan - szabályait felrúgva, önös érdekektől vezéreltetve, személyes problémái igazolása és megoldása érdekében kellemetlen helyzetbe hozott szülővárosom, Paks lakossága előtt.

Hosszú időre visszanyúló ismeretségünkre való tekintettel az ügyel kapcsolatban jogi lépéseket nem teszek.

Paks, 2000. július 27.

Kiszl Péter
 egyetemi hallgató

Beregnyi Miklós főszerkesztő

Paks

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

A Paksi Tükör VII. évf. 2. számában megjelent Kiszl Péter egyetemi hallgató könyvtári gyakorlati naplója.

Megjelentetését én javasoltam, mivel a maga műfajában páratlannak tartom.

Arra, hogy a közléshez nem kértem a szerző beccgyczését, nincs se mentségem, se magyarázatom. Két eredménytelen telefonhívás után szabadságra utaztam, és teljesen elfeledkeztem róla.

Tudom, nem elég százszor clogct tenni a vállalt feladatnak, százegyedszer is kell. Mulasztásom azért bánt különösen, mert nagyon megbízhatónak és pontosnak tartottam magamat.

Belátom, többet vállalok annál, mint amennyit tökéletesen teljesíteni tudok, ezért olvasószerkesztői feladatomról lemondok.

Herczeg Ágnes

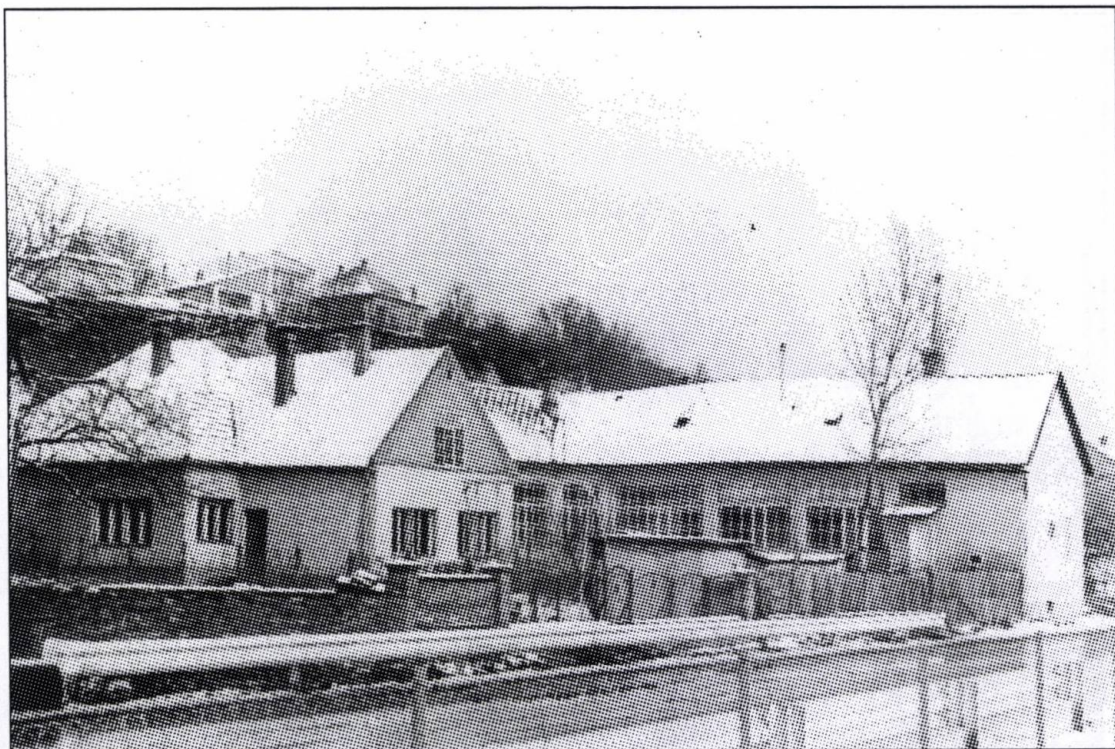
Ági!

A szerkesztőségéből történt kilépésed olyan veszteség, amelynél csak Takács Miklós elvesztése a nagyobb. Sajnos sem Őt, sem Téged nem értelek: miért?

Beregnyi Miklós

TARTALOMJEGYZÉK

1. Gosztola István: Sakkolimpiai emlékműavatás és fogadalomtétel	1
2. Beke György: "Arad, örök magyar gyász szép arája"	2
3. dr. Hetényi István: Egy élet a Duna mentén (III-IV. rész)	6
4. Beregnyei Miklós: Hej halászok, halászok... (II. rész)	14
5. Gutai István: Előszó egy verseskötethez	25
6. Gáts Krisztina Beáta versei	26
7. Paksi költők versei (Bognár József, Szarka József, Kuti Horváth György, Oláh Zoltán, Pataki Csaba, Miszlai Gyula, Dömötör Heléna, Farkas Margit)	29
8. Oláh Zoltán: Nagy László égi üdvözlése	34
9. Beregnyei Miklós: Postán érkezett örömhír	35
10. Győrffy József: Beszélgetés Laposa Zsuzsával	36
11. Ami az előző számból kimaradt... Látogatóban Fogasné Rácz Éva fazekasnál	38
11. Májer Zsófia: Egy paksi festő gondolatai	39
12. Kiszl Péter levele és következménye	40
13. Péger József fotói a régi Paksról 42-45. oldalakon	

PAKSI TÜKÖR

Irodalmi-művészeti és helytörténeti szemle

VII. évfolyam, 3. szám, 2000 decembere

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Felelős szerkesztő: Beregnyei Miklós

Rovatszerkesztők:

Gyórfy József művészet, Szarka József irodalom

Tördelés: Törökné G. Judit

Kiadja: a Jámor Pál Társaság, Felelős kiadó: a JPT elnöke

Készült: PA Rt. Nyomda 2000/2487. sz., Felelős vezető: Slonczki István

A szerkesztőség címe: Paks, Városi Könyvtár, Villany u. 1.

HU-ISSN: 1218-2109

Hátsó borító fotó:
Panoráma a Sánchegyről

1970. Siegen

2. Magyarország

Portisch Lajos
Lengyel Levente
Bilek István
Forintos Győző
Csom István
Ribli Zoltán

1972. Skopje

2. Magyarország

Portisch Lajos
Bilek István
Forintos Győző
Ribli Zoltán
Csom István
Sax Gyula

1972. Skopje

3. Magyarország

Ivánka Mária
Veróci Zsuzsa
Krizsán Gyuláné

1978. Buenos Aires

1. Magyarország

Portisch Lajos
Ribli Zoltán
Sax Gyula
Adorján András
Csom István
Vadász László

1978. Buenos Aires

2. Magyarország

Veróci Zsuzsa
Ivánka Mária
Makai Zsuzsa
Kas Rita

1980. Málta

2. Magyarország

Portisch Lajos
Ribli Zoltán
Sax Gyula
Csom István
Faragó Iván
Pintér József

1980. Málta

2. Magyarország

Veróci Zsuzsa
Ivánka Mária
Porubszky Mária
Csonkics Tünde

1982. Luzern

2. Magyarország

Veróci Zsuzsa
Ivánka Mária
Porubszky Mária
Csonkics Tünde

1986. Dubai

2. Magyarország

Veróci Zsuzsa
Mádl Ildikó
Ivánka Mária
Grosch Mária

1988. Theszaloniki

1. Magyarország

Polgár Zsuzsa
Polgár Judit
Mádl Ildikó
Polgár Zsófia

1990. Újvidék

1. Magyarország

Polgár Zsuzsa
Polgár Judit
Polgár Zsófia
Mádl Ildikó

1994. Moszkva

2. Magyarország

Polgár Zsuzsa
Polgár Zsófia
Mádl Ildikó
Csonkics Tünde

